

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA LESNICKÉ A DŘEVAŘSKÉ
EKONOMIKY

EKONOMICKÉ NÁSTROJE OCHRANY
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NA PŘÍKLADU MĚSTA
KUŘIM

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: doc. Ing. Vilém Jarský, Ph.D.

Autor práce: Michal Dvořáček

2021

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Michal Dvořáček

Krajinářství
Územní technická a správní služba

Název práce

Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí na příkladu města Kuřim

Název anglicky

Economic Instruments of Environmental Protection on the Example of the City of Kuřim

---

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je posoudit význam a analyzovat využívání ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí, a to na příkladu města Kuřim.

Dílčím cílem je porovnání s dříve publikovanými analýzami pro jiné municipality.

Metodika

Metodicky bude práce rozdělena na dvě části – teoretickou (s charakteristikou potenciálně využitelných ekonomických nástrojů pro municipality) a praktickou (v níž bude zhodnoceno využívání těchto nástrojů na příkladu města Kuřim a zhodnocen dopad výdajů na ochranu životního prostředí na hospodaření města).

Údaje budou získány z veřejně dostupných zdrojů a dále na základě rozhovoru se zodpovědnými pracovníky veřejné správy.

Práce bude vypracována podle pravidel fakulty pro psaní bakalářských prací.

Harmonogram

září – prosinec 2020 – rešerše ekonomických nástrojů OŽP

leden 2021 – analýza využitelnosti ekonomických nástrojů pro municipality

únor 2021 – analýza ekonomických nástrojů města Kuřim

březen 2021 – porovnání s jinými městy, vypracování diskuse

duben 2021 – finalizace a odevzdání práce.

BP bude pravidelně (každý měsíc) konzultována s vedoucím práce.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

ekonomické nástroje, ochrana životního prostředí, municipalita

---

Doporučené zdroje informací

- KVETON, V., LOUDA, J., SLAVIK, J., PELUCHA, M. Contribution of Local Agenda 21 to Practical Implementation of Sustainable Development: The Case of the Czech Republic. *European Planning Studies*, 2014, 22(3): 515-536
- MOLDAN, B. (Ne)udržitelný rozvoj : ekologie – hrozba i naděje. V Praze: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0769-7.
- RITSCHELOVÁ, I. Politika životního prostředí : vybrané kapitoly. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2006. ISBN 80-7044-779-6.
- ŠÁLKA, J., TRENČIANSKY, M., BAHULA, P., BALÁTOVÁ, E. Ekonomia životného prostredia. Technická univerzita vo Zvolení. 2007. 162 s. at: <https://www.researchgate.net/publication/307422685>
- ŠAUER, P. Introduction to environmental economics and policy : with economic lab experiments and class exercises. Prague: Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře, 2007. ISBN 978-80-86709-10-9.
- VITURKA, M. Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3638-9.
-

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – FŽP

Vedoucí práce

doc. Ing. Vilém Jarský, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 17. 2. 2021

prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 2. 2021

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 27. 02. 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: *Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí na příkladu města Kuřim* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil a které jsem rovněž uvedl na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědom, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědom, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V Praze dne 30.3.2021

---

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval zejména vedoucímu práce doc. Ing. Vilému Jarskému, Ph.D. za odborné rady, ochotu a čas, který mi věnoval a přispěl tak k vypracování této bakalářské práce. Díky patří i mé rodině, která mě podporovala jak v průběhu tvorby práce, tak i po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Tato bakalářská práce na téma Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí na příkladu města Kuřim je rozdělena do dvou částí.

První část se týká teorie a je zpracována na základě literární rešerše odborných článků, knih a zákonů. V úvodu této části jsou představena teoretická východiska vztahující se k ochraně životního prostředí, na což navazují ekonomické nástroje ochrany životního prostředí obecně a dále pak konkrétněji v rámci ČR.

Druhá část se zabývá praktickou analýzou na příkladu města Kuřim, kde je zhodnoceno využití jednotlivých ekonomických nástrojů v rámci životního prostředí z veřejně dostupných zdrojů. Další informace jsou získány z online rozhovoru s finančním odborem a odborem životního prostředí města Kuřim. Cílem práce je posoudit význam a analyzovat využívání ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí, a to na městu Kuřim. Dílčím cílem je porovnání s dříve publikovanými analýzami pro jiné municipality.

Klíčová slova

ekonomické nástroje životního prostředí, udržitelný rozvoj, ochrana životního prostředí, Kuřim

Abstract

This bachelor thesis focuses on the topic of the economic instruments of environmental protection on the example of the city of Kuřim. The bachelor thesis is divided into two parts.

The first part deals with the theory and it is based on the research of professional literature and articles, books and laws. The introduction of this part includes the theoretical starting points related to environmental protection and they are followed by the economic instruments of environmental protection in general and more specifically within the Czech Republic.

The second part deals with the practical analysis on the example of Kuřim and the use of the individual economic instruments within the environment is evaluated there based on publicly available sources. More information is obtained from an online interview with the Finance Department and the Department of the Environment of Kuřim. The aim of this work is to assess the importance and to analyse the use of the economic instruments of environmental protection on the example of the city of Kuřim. The partial goal is the comparison with previously published analyses from other municipalities.

Keywords

economic instruments of the environment, sustainable development, environmental protection environment, Kuřim

Obsah

Úvod.....	11
Cíl práce	13
Metodika	14
1 Úvod do ochrany životního prostředí.....	15
1.1 Životní prostředí.....	15
1.2 Ochrana životního prostředí	15
1.2.1 Udržitelný rozvoj.....	16
2 Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí.....	19
2.1 Obecná charakteristika	19
2.2 Funkce ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí	19
2.3 Druhy ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí	20
3 Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí v České republice.....	26
3.1 Nástroje k ochraně ovzduší	26
3.2 Nástroje k ochraně vody.....	27
3.3 Nástroje k ochraně hornin a nerostů.....	30
3.4 Nástroje k ochraně půdního fondu a lesů.....	31
3.5 Nástroje k nakládání s odpady a obaly.....	33
3.6 Daňové nástroje ochrany životního prostředí.....	35
3.7 Účinnost ekonomických nástrojů	36
4 Dotační programy	39
4.1 Národní programy ČR.....	39
4.1.1 Národní program Životní prostředí	39
4.1.2 Nová zelená úsporám	39
4.1.3 Program péče o krajinu	40
4.1.4 Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny	41

4.2	Programy EU.....	42
4.2.1	LIFE	42
4.2.2	Operační program životního prostředí	43
5	Role obce v ochraně životního prostředí v ČR	44
5.1	Samostatná působnost obce	44
5.2	Přenesená působnost obce.....	44
6	Praktická část	47
6.1	Základní informace o Kuřimi.....	47
6.2	Životní prostředí města Kuřim	49
6.3	Výsledky	52
6.3.1	Příjmy a výdaje města Kuřim.....	52
6.3.2	Příjmy a výdaje města Kuřim související s životním prostředím	54
6.4	Výsledná komparace municipalit.....	57
7	Diskuse	63
	Závěr.....	64
	Seznam obrázků	74
	Seznam tabulek	74

Seznam použitých zkratk

CNG	Compressed Natural Gas (stlačený zemní plyn)
ČOV	Čistička odpadních vod
ČR	Česká republika
EMAS	Eco Management and Audit Scheme (schéma ekologického řízení a auditu)
EMS	Environmental management systém (systém environmentálního managementu)
EO	Ekvivalentní obyvatel
EPD	Environmental Product Declaration (prohlášení o ekologickém produktu)
EU ETS	The Europa Union Emission Trading Scheme (Systém Evropské unie pro obchodování s emisemi)
EU	Evropská unie
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domácí produkt
LIFE	L'instrument financier pour l'environnement (Finanční nástroj pro životní prostředí)
LPG	Liquified Petroleum Gas (zkapalnělý ropný plyn)
NAIC	National Association Of Insurance Commissioners (národní asociace pojišťovací komise)
NPŽP	Národní program Životní prostředí
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OPŽP	Operační program životního prostředí
PINE	Policy Instruments for the Environmen (Nástroje politiky životního prostředí)
PM_x	Particulate Matter (Tuhé částice)
PO	Právnícká osoba
REZZO	Registr emisí a zdrojů znečišťujících ovzduší
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
ZCHÚ	Zvláště chráněná území
ZPF	Zemědělský půdní fond

Úvod

V průběhu času, jak se svět vyvíjí, vznikají mezi společnostmi a přírodou nevyvážené vztahy, lidé si z přírody berou velmi mnoho ve srovnání s tím, co jí na oplátku dávají zpět. (Ianos a kol., 2009) Na prvotně používaný pojem příroda později navázal pojem životní prostředí, který představuje koncept, díky kterému je možné zkoumat a chápat vztahy právě mezi člověkem a přírodou. Z důvodu nevyvážených vztahů k životnímu prostředí a následnému přibývání negativních důsledků, které vznikají působením různých faktorů na životní prostředí, vzniká specifická oblast nazvaná jako ochrana životního prostředí.

Ochranou životního prostředí je chápána péče a ochrana o okolní prostředí, což je nutné pro naplnění uspokojivého života všech organismů počítaje člověka. (Soukupová a kol., 2011) V souvislosti na negativní dopady na životní prostředí se dostal následně do popředí zájmu všech lidí udržitelný rozvoj, který cílí na vyvážené přistupování k jednotlivým složkám společnosti a současně na vyvážený rozvoj jednotlivých regionů se záměrem snižování disparit. (Šilhánková a kol., 2012) V návaznosti na ochranu životního prostředí vymezuje politika životního prostředí priority a cíle, kterých má být dosaženo a zároveň říká jakými konkrétními prostředky k tomu lze dojít. Mezi tyto prostředky patří právě nástroje ochrany životního prostředí, které se člení do čtyř základních skupin nástrojů (administrativní, ekonomické, organizační, informační), z nichž se tato práce zaměřuje na skupinu nástrojů ekonomických. (Hájek, 2000)

V první části je přiblíženo životní prostředí, s tím spjatá ochrana životního prostředí a udržitelný rozvoj, jsou zde vymezeny základní pojmy a věci, které představují teoretický základ. Druhá část práce pojednává o ekonomických nástrojích ochrany životního prostředí v obecné a informativní rovině. Jsou zde vysvětleny funkce a druhy ekonomických nástrojů. Třetí část vymezuje ekonomické nástroje ochrany životního prostředí konkrétně pro Českou republiku, včetně šesti kategorií, které jsou věnovány konkrétním nástrojům. Čtvrtá část práce se zaměřuje na dotační programy. Jak na ty národní, tak na ty pro EU. V páté části je představena role obce v ochraně životního prostředí v samotné i přenesené působnosti. Šestá část je částí praktickou, která obsahuje informace o Kuřimi a samotnou analýzu. Je zde realizován i dílčí cíl

práce, kterým je porovnání s dříve publikovanými analýzami pro jiné municipality. Poslední sedmá část se věnuje diskusi, kde jsou zhodnoceny výsledky analýzy.

Cíl práce

Cílem bakalářské práce je posoudit význam a analyzovat využívání ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí, a to na příkladu města Kuřim. Samotná analýza má v několika krocích zjistit jaké konkrétní nástroje město využívá a jaký přínos městu přináší. Cílem analýzy je také přehledné znázornění finančního hospodaření města Kuřim do životního prostředí.

Dílčím cílem je porovnání s dříve publikovanými analýzami pro jiné municipality za účelem srovnání a zjištění vztahu k využívání ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí Kuřimi vůči jiným městům České republiky.

Metodika

Práce je členěna na dvě hlavní části, kdy první teoretická část je zhotovena na základě literární rešerše odborných článků a knih. V úvodní části bylo nutné vymezit základní literaturu související s ochranou životního prostředí a ekonomickými nástroji ochrany životního prostředí. Tyto zdroje byly čerpány online či v knižní formě. Jako další zdroje byly také použity zákony České republiky v platném znění. Za pomoci těchto zákonů byly vysvětleny a charakterizovány příslušné ekonomické nástroje ochrany životního prostředí týkající se České republiky. Mezi zdroji pro napsání práce byly zastoupeny i stránky ministerstev. Pro realizaci souvislý a na sebe navazujících kapitol bylo nutné začít v obecné rovině a následně směřovat ke konkrétní problematice.

Praktická část je věnována analýze a zhodnocení ekonomických nástrojů na ochranu životního prostředí města Kuřim. Tato část byla zhotovena na základě popisné statistiky z dat rozklikávacího rozpočtu města, oficiálních stránek města, a především na základě telefonické a emailové komunikace s odpovědnými pracovníky odboru životního prostředí a odboru finančního. Primární komunikace probíhala s panem Ing. Alešem Varmužkou, který poskytl stěžejní informace pro zpracování praktické části. Ze získaných dat byla vytvořena tabulka týkající se celkových výdajů a příjmů města. Následně byly vyhotoveny tabulky týkající se příjmů a výdajů životního prostředí. Kategorie výdajů související s životním prostředím vychází z rozdělení dle veřejných výdajů rozpočtové skladby na doporučení pana doc. Ing. Miroslava Hájka Ph.D. po online konzultaci. Tabulka příjmů vychází z informací od odpovědných pracovníků veřejné správy.

V rámci diskuse byly analyzovány tři města a to Kuřim, Boskovice a Turnov, kde bylo vzájemně porovnáno hospodaření jednotlivých měst pomocí tabulek a grafů z ekonomického hlediska ochrany životního prostředí.

1 Úvod do ochrany životního prostředí

1.1 Životní prostředí

V dnešní době má životní prostředí dva významy. První význam vyplývá z ekologického hlediska, kde je chápán jako domovské prostředí nějakého živého organismu. Druhý, přenesený význam, spočívá v souboru poznatků, který je nezbytný k uskutečnění ochrany životního prostředí společnosti. Ani v jednom z případů nejsou pojmy životní prostředí a ekologie totožné, proto je nelze mezi sebou nahradit. (Remtová, 2006) Pro termín životní prostředí existuje řada různých definic ať už českých či zahraničních. V zákoně č.17/1992 Sb. dle § 2, o životním prostředí, v platném znění je uvedena definice: „*Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména: ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie*“. V Paříži v roce 1967 přijala organizace UNESCO definici norského profesora Wika, kde Wik definoval životní prostředí jakožto: „*část světa, se kterou je živý organismus ve stálé interakci, to znamená, kterou používá, mění a které se musí přizpůsobovat*“. (Remtová, 2009)

1.2 Ochrana životního prostředí

Ochrana ovzduší a ozónové vrstvy Země, ochrana vody, půdy, lesa, přírody a krajiny, fauny a flóry, tyto veškeré složky jsou zahrnuty pod pojmem ochrana životního prostředí. Pojem ochrana životního prostředí zahrnuje i ochranu před zdroji ohrožení životního prostředí, jako jsou například odpady a obaly, UV záření, hluk a vibrace, geneticky modifikované organismy, chemické látky a přípravky či živelní pohromy. (Dienstbier, 2011) Ochranou životního prostředí se rozumí snaha zachovat zdravotně nezávadné a trvale příznivé podmínky pro život. Tohoto lze dosáhnout pomocí souboru právních předpisů a norem, které má každý stát vlastní, ale i existencí mezinárodních dohod. Tyto soubory obsahují vědecká, technická i legislativní opatření, které mají za snahu udržet krajinu v biologické rovnováze.

Na ochraně životního prostředí by mělo záležet každému jednotlivci na této planetě. Mělo by být ve vlastním zájmu celé společnosti, aby planeta Země a svět okolo nás byl čistý. Pod pojmem „čistý“ si lze představit zdravé a příjemné prostředí, které

umožňuje dostatek pitné vody, život bez ohrožení přírodními katastrofami, které by mohly být způsobeny klimatickou nerovnováhou, vzduch bez nečistot, který dýchá každý živý organismus na této planetě. Všichni lidé mohou (a měli by) aktivně přispívat k ochraně životního prostředí v jakékoli formě a na úrovni, které jsou schopni. Dnešní moderní způsob života se k této myšlence přiklání a čím dál více se prosazuje, což je určitě správné a velmi pozitivní. (Slábová, 2006)

1.2.1 Udržitelný rozvoj

V posledních letech je téma udržitelného rozvoje velmi aktuální, řeší se vztah mezi ekonomickým růstem a ochranou životního prostředí na takové úrovni, aby bylo dosaženo jejich synchronního vztahu. Koncept udržitelného rozvoje je založen na dosažení dynamické rovnováhy mezi různými oblastmi. Z praktického hlediska jde o rovnováhu mezi výrobou a spotřebou, mezi ekonomikou a životním prostředím, dále pak o rovnováhu mezi rozvojem a ochranou. Udržitelný rozvoj je definován různými způsoby. (Jáčová a kol., 2015)

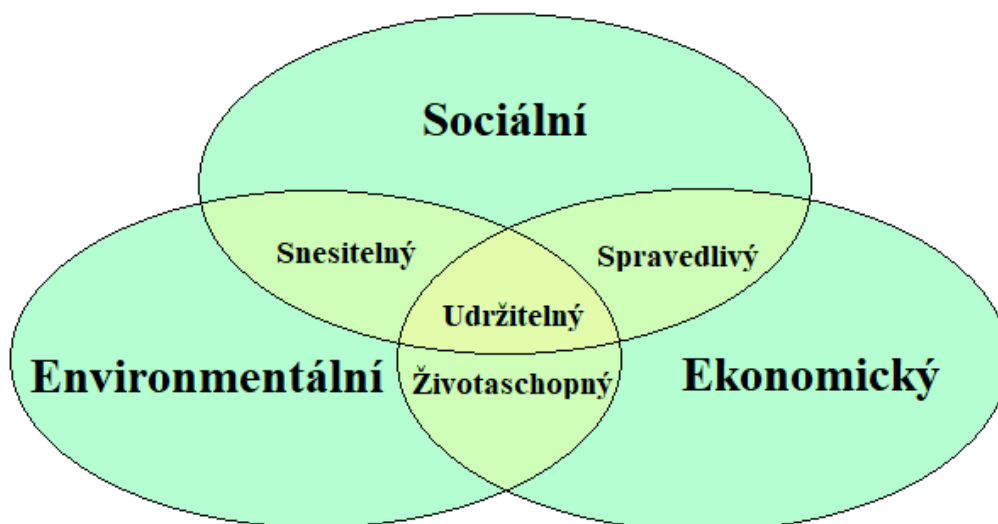
Definice udržitelného rozvoje podle OSN je následující: „*takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožení potřeb budoucích generací uspokojovat jejich vlastní potřeby. V nejširším smyslu je strategie udržitelného rozvoje zaměřena na prosazování harmonie mezi lidskými bytostmi a mezi lidstvem a přírodou*“. (Nováček, 2011, str. 217)

Udržitelný rozvoj podle Evropského parlamentu je definován jako rozvoj, který přispívá ke zlepšování životního standardu a bohatství lidí na hranici kapacity ekosystému a zároveň respektuje biologickou rozmanitost a přírodní hodnoty pro současné a příští generace. (Nováček, 2011)

Ke správnému pochopení udržitelného rozvoje je důležité brát v potaz následující propojení tří základních pilířů: sociální, ekonomický a environmentální. Propojení těchto pilířů je vidět na Obrázku 1. Každému z nich by měl být věnován stejný podíl, jelikož v delším časovém hledisku nelze upřednostnit jeden z nich na úkor ostatních. Při upřednostnění ekonomického pilíře dochází zpravidla k přetížení využití území, nárůstu objemu odpadů a vzniku problémů v dopravní infrastruktuře. K velké ekonomické soutěži mezi regiony by došlo, pokud by byl dlouhodobě upřednostněn pilíř sociální. Při preferenci environmentálního pilíře např. nepřiměřeně vysoké ochrany

určitého ekonomicky aktivního území vede k umrtvení ekonomiky, které může být dále propojeno s vylidňováním, popřípadě stagnací regionu. (MMR, 2007)

Obrázek 1: Pilíře udržitelného rozvoje

Zdroj: MŽP, 2020 a, zpracování vlastní

Udržitelnost životního prostředí lze popsat jako plnění potřeb zdrojů a služeb současných i budoucích generací, aniž by bylo ohroženo zdraví ekosystémů, které je poskytují. Podmínkou je rovnováha, odolnost a vzájemná propojenost, které umožňují lidské společnosti uspokojit své potřeby, aniž by došlo k překročení kapacity podpůrných ekosystémů. (Morelli, 2011) Při realizaci různých rozhodnutí, která se pojí s udržitelností je třeba znát a opírat se o vědecky podložené informace o udržitelnosti. Lidské chování a společenský kontext hrají roli v sociální a ekonomické udržitelnosti, kde panuje shoda malá. Oproti tomu environmentální pilíř se zaměřuje na ekosystémy a jejich funkce podpory života pro lidstvo. Zde jsou rozhodnutí založena na environmentálních vědách s vyšším stupněm předvídatelnosti a vědecké shody. Jelikož koncept udržitelnosti má různé kořeny, ať už ekologickou únosnost nebo rezervu zdrojů, které tvoří oblasti výzkumu, je nutné u každé oblasti zvláště brát v potaz rozdílné a jedinečné cíle. Za účelem sledování a naplňování těchto cílů byly vyvinuty příslušné ukazatele a odpovídající metody hodnocení. Mezi takové metody a jejich odpovídající indikátory patří například hodnocení životního cyklu nebo cíle udržitelného rozvoje. (Dong a kol., 2017)

Pro udržení rovnováhy environmentálního pilíře a rozvoj environmentální politiky je uplatňována celá škála standardů, které jsou základem systému řízení péče o životní prostředí. K těmto standardům vznikly a souběžně s nimi jsou používány nástroje, zvláště ekonomické nástroje ochrany životního prostředí. Použití nástrojů se může vztahovat na mezinárodní úroveň, jednotlivé země, ale i na regionální úroveň. (Šimíčková, 2006)

2 Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí

2.1 Obecná charakteristika

Ekonomickými nástroji životního prostředí se rozumí využití různých cenových mechanismů za účelem dosažení ekologických cílů. Tyto cenové mechanismy mají funkci ekonomického zatížení v případě podnikatelských aktivit, které mají negativní vliv na ekologické prostředí. Oproti tomu mohou aktivně ekonomicky zvýhodňovat chování, které je ekologicky příznivé. Z pohledu udržitelného rozvoje je potřeba, aby ekonomické nástroje přispívaly k:

- šetrnému a smysluplnému využití obnovitelných přírodních zdrojů,
- minimalizaci spotřeby neobnovitelných zdrojů,
- minimalizaci záboru území,
- minimalizaci negativních vlivů na prostředí (hlukové emise, emise ovzduší, emise vod, kontaminace půdy a produkce odpadů),
- minimalizaci možných havárií a rizik.

Tyto požadavky mohou být naplněny, pokud dochází ke správnému použití ekonomických nástrojů společně s ostatními nástroji. (Mezřický, 2005)

Ekonomické nástroje by měly být vytvářeny tak, aby včas a jasně signalizovaly znečišťovatelům a konečným uživatelům zboží a služeb, že investice do životního prostředí mají ekonomické přínosy. Z ekonomického hlediska by měly ekonomické nástroje motivovat k racionálnímu využívání zdrojů a být začleněny v rozvojové strategii. (Bulajic, 2020)

2.2 Funkce ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí

Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí se rozdělují do několika kategorií vzhledem k jejich potenciálu plnit následující funkce:

- internalizační funkce: způsob částečného zohlednění výrobních nákladů znečišťovatele, u něhož jeho aktivity tvoří negativní externalitu (znečištění),

- stimulační funkce: ekonomický nástroj, který stimuluje znečišťovatele k omezení spotřeby přírodních zdrojů nebo také k poklesu míry znečištění, zároveň však může klást důraz na evoluci šetrných technologií a inovací,
- finanční funkce: slouží na ochranu životního prostředí, kdy výnosy z ekonomických nástrojů jsou doplňkový zdroj financující různá opatření,
- vyrovnávací funkce: ekonomické nástroje vyrovnávají různé ekonomické podmínky znečišťovatelů, které byly zapříčiněny minulým vývojem,
- přerozdělovací funkce: ekonomické nástroje sloužící ke zmírnění nebo úplné změně finančního či nákladového dopadu daného nástroje na různé odvětví, sociální skupiny aj.

Klasifikaci ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí je možné uchopit z různých hledisek, přičemž rozdělení podle Ritschelové a kol. (2004) je následující:

- negativní stimulace (reaktivní): nástroje, které vážou svou funkci již postiženého životního prostředí, tím mohou být například poplatky za znečištění,
- pozitivní stimulace (preventivní): nástroje, které svou funkci plní jakožto preventivní opatření před poškozením životního prostředí, tím mohou být například dotace, daňové úlevy aj.

2.3 Druhy ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí

Podle zákona č.17/1992 Sb. se za základní členění ekonomických nástrojů považuje dělení na nástroje pozitivní a negativní stimulace. Pozitivní či negativní označení se neváže na cíl, protože ten je vždy pozitivní. Cíl se vztahuje na to, jakým způsobem ekonomický nástroj působí. V případě pozitivní stimulace nástrojů se ekonomicky zvýhodňuje ekologicky vhodná varianta zároveň s důrazem na větší míru jejího využití. Jako příklad slouží ekologicky šetrná výroba elektrické energie, na kterou může být aplikováno například daňové zvýhodnění nebo podpora ještě výraznějšího rázu. Dotace nebo zvýhodněné půjčky na nákup moderních technologií jsou dobrým příkladem z výše zmiňované podpory. V případě negativní stimulace nástrojů se naopak znevýhodňuje provoz ekologicky méně šetrné činnosti, technologie nebo zařízení, kdežto při použití ekologicky vhodnější varianty se již žádné další náklady

nepojí. Velice dobrým příkladem pro tuto negativní stimulaci jsou poplatky za znečištění ovzduší.

OECD začalo budovat databázi PINE v roce 1996. Dnes databáze obsahuje informace o šesti typech politických nástrojů relevantní pro životní prostředí a management přírodních zdrojů v 80 zemích. Databáze obsahuje více než 3 200 nástrojů, z toho více než 2 800 je v platnosti. (OECD, 2017)

V tabulce 1 je uvedena klasifikace ekonomických nástrojů podle OECD, kde jsou nástroje dále rozděleny do 11 skupin.

Tabulka 1: Klasifikace ekonomických nástroje podle OECD

1. Poplatky za znečišťování životního prostředí	poplatky za znečišťování ovzduší	
	poplatky za vypouštění odpadních vod	
	poplatky za ukládání odpadu na skládky	
	poplatky za spalování odpadu	
	poplatky za hluk	
	administrativní, resp. místní poplatky	
2. Poplatky za využívání přírodních zdrojů	poplatky za odběr podzemních vod	
	poplatky za odběry povrchových vod z vodních toků	
	odvody za odnětí půdy ze zemědělského a lesního půdního fondu	
	úhrady z dobývacího prostoru a z vydobytých vyhrazených nerostů	
3. Uživatelské poplatky	poplatky za kácení dřevin	
	poplatky za spotřebu látek poškozujících ozónovou vrstvu	
4. Daně	poplatky za užívání vybraných dusíkatých hnojiv a pesticidů	
	daně k ochraně místní přírody	
5. Sankční platby	komunální daně	
	Pokuty	
6. Daňové úlevy	Přirážky	
	v rámci DPH	
	v rámci spotřebních daní	
	v rámci daní z příjmu	
	v rámci silniční daně	
	v rámci daně z nemovitostí	
7. Finanční podpory	v rámci daně dědické a darovací	
	granty, dotace, dary	ze státního rozpočtu
		z účelových fondů
	výhodné půjčky	
8. Úlevy	garance úvěrů	
	v placení poplatků	
	ostatní úlevy	
9. Depozitně refundační systémy	zálohování	
	recyklační poplatky	
10. Obchodovatelná emisní povolení		
11. Environmentální pojištění		

Zdroj: Soukupová a kol., 2011, zpracování vlastní

V následujícím textu jsou podrobněji definovány některé skupiny z Tabulky 1.

Poplatky za znečišťování životního prostředí

Základním faktorem pro účinnost ekonomického zpoplatnění životního prostředí je snaha dosáhnout takového stavu, aby vynaložení prostředků na snížení nebo zamezení znečišťování bylo výhodnější než platit samotné poplatky. Vzorem takového stavu je zavedení a provoz nových technologií, použití jiných zdrojů atp. (Ritschelová a kol., 2006)

Poplatky za využívání přírodních zdrojů

Poplatky za využívání přírodních zdrojů představují snahu státu zabránit zneužívání a nadměrného čerpání přírodních zdrojů tak, aby nedošlo k jejich eventuální devastaci. Jedná se o nástroje s negativní stimulací, čímž je myšleno přinutit znečišťující subjekt k ekologičtějšímu chování. Tyto poplatky upravují zákony ČR, které stanovují podmínky užití půdy, vody a hornin. (Kovář a kol., 1993; CENIA, 2020)

Uživatelské poplatky

Účelem těchto poplatků je zabránit uživateli koupi a užití ekonomicky výhodnějších výrobků či látek, které jsou ekologicky škodlivější, oproti výrobkům, které dodržují ekologičtější a přísnější parametry, i když jsou dražší. Za příklad můžeme uvést vybraná hnojiva, pesticidy nebo škodlivé látky, které narušují ozónovou vrstvu země. Jedná se o zvláštní formu zdanění daných produktů, které neprospívají životnímu prostředí. Rozdíl mezi daněmi a těmito poplatky spočívá v tom, že výnos z poplatků nesměruje do státního rozpočtu nýbrž do různých typů fondů podporující životní prostředí. (Ritschelová a kol., 2006)

Daně

Daně jako nástroj ochrany životního prostředí mají prvotní funkci fiskální, což znamená, že jsou příjmem do státního rozpočtu. Jsou to jedny z nejzásadnějších ekonomických nástrojů. Dle Pigouviánského řešení se daň stanovuje na určitou negativní externalitu (aktivitu), kdy velikost daně je úměrná mezní společenské škodě, kterou tato externalita zapříčiňuje. (Jílková, 2006)

Sankční platby

Sankční platby neboli pokuty jsou udělovány na základě nedodržení dohodnutých limitů znečištění a za způsobené škody na životním prostředí. Tento nástroj má však řadu nevýhod. Jedna z hlavních nevýhod spočívá v tom, že tento nástroj může být použit po uskutečněním znečištění, z toho plyne, že jeho funkce předcházet poškození je značně omezená. Následně z toho lze pak vyvodit další nevýhodu, tedy pokud znečišťující subjekt má větší zisk z nezákonného poškozování, než je sankce samotná, může být jen minimálně demotivovaný k zanechání této činnosti. (Budský, 2001)

Daňové úlevy

Daňová úleva je jakýkoli vládní program nebo politická iniciativa, která je navržena ke snížení výše daní placených jednotlivci nebo podniky. Může se jednat o univerzální snížení daní nebo cílený program zaměřený na konkrétní cíl, který stanoví vláda nebo bude přínosem pro konkrétní skupinu daňových poplatníků. Jednotlivec nebo podnikatelský subjekt obvykle získá daňovou úlevu prostřednictvím odpočtů, zápočtů nebo odpuštění z placení daní a příležitostně odpuštěním daňového dluhu. (Kagan, 2020)

Finanční podpory

Finanční podporu lze poskytnout fyzické či právnické osobě na základě právního ustanovení, ujednání či rozhodnutí. Pod pojmem „finanční podpora“ si lze představit peněžní prostředky v různých formách. Jedná se například o dotace, slevy, dary, odpuštění či jiné úlevy. (MMR, 2020)

Úlevy

Smysl této kategorie je chápán jako odložení platby poplatků, avšak jedná se o podmíněný odklad. Podmínkou takového odkladu, například za znečišťování ovzduší, může být vybudování novějšího a modernějšího zařízení, které bude technologicky pokročilejší a bude vypouštět méně škodlivých emisí do ovzduší. A následně bude šetrnější k životnímu prostředí. Jedná se o zákonem (například ze zákona o ochraně životního prostředí) nebo vyhláškou vymezené úlevy z placení poplatků. (Ritschelová a kol., 2006)

Depozitně refundační systémy

Depozitně refundační systémy zaopatřují navrácení zálohy po užití nebo vyprázdnění a následném vrácení produktu, kterou spotřebitel zaplatí při koupi produktu. Vrácení zálohy se používá na nápojové obaly, především ty skleněné, ale i plastové, dále se také jedná o olovené baterie, motorový olej, pneumatiky, různé nebezpečné materiály, elektroniku a další. V Německu, Dánsku, Estonsku, Finsku, Chorvatsku, Norsku, Švédsku, Švýcarsku, Maďarsku a České republice je již roky běžnou praxí. Povinný je nejen systém vrácení peněz, ale všichni maloobchodníci, kteří prodávají konkrétní nápoj, jsou nuceni přijmout jeho prázdný obal, i když od nich konkrétní láhev nebyla zakoupena. (Walls, 2013; Sordo, 2020)

Obchodovatelná emisní povolení

Nakládání s emisními povolenkami je v ČR představeno v zákoně č. 695/2004 Sb., o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně některých zákonů. Celkovou myšlenkou emisních povolenek a obchodování s nimi jakožto ekonomického nástroje, je přinutit podniky snížit emise na danou míru. Toho lze dosáhnout na základě definice povolenky, kdy jedna povolenka představuje určitou majetkovou hodnotu odpovídající právu vypustit ekvivalentní hmotnost CO₂ do ovzduší za jeden kalendářní rok. (Federová, 2005)

Environmentální pojištění

Environmentální pojištění, pojištění životního prostředí nebo také známé jako pojištění proti znečištění poskytuje krytí ztrát nebo škod způsobených neočekávaným únikem znečišťujících látek, které jsou obvykle vyloučeny z pojištění odpovědnosti a majetku. Ztráty nebo škody kryté ekologickým pojištěním obvykle vznikají ve formě nároků vůči pojištěným za újmu na zdraví, poškození majetku, náklady na vyčištění nebo přerušování podnikání. Standardní všeobecné pojištění odpovědnosti a pojištění majetku nezahrnuje většinu nákladů spojených se znečištěním, avšak existuje několik výjimek, jako je například kouř z nekontrolovatelného ohně nebo výpary z vadného systému vytápění nebo klimatizace. (NAIC, 2020)

3 Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí v České republice

Ekonomické nástroje na ochranu životního prostředí v České republice z velké části zahrnují nástroje dle OECD vypsané v Tabulce 1.

3.1 Nástroje k ochraně ovzduší

V České republice jsou poplatky za znečištění ovzduší jedním z příjmu Státního fondu životního prostředí. Tyto poplatky upravuje zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. V tomto zákoně jsou uvedeny znečišťující látky, které se nadále dělí na látky hlavní a na látky ostatní, zákon upravuje a stanovuje i jednotlivé kategorie zdrojů znečištění. Pro každou látku a kategorii zdroje znečištění stanovuje tento zákon jednotlivé sazby poplatků v korunách na tunu znečišťující látky. Zdroje znečištění jsou rozděleny do kategorií REZZO 1 (velké a zvláště velké), REZZO 2 (střední) a REZZO 3 (malé), které spadají do stacionárního zdroje vlivu na životní prostředí. Poslední kategorie REZZO 4 spadá do mobilních zdrojů znečištění. (Soukupová a kol., 2011)

Poplatky za znečištění

Znečištění lidskou činností, jako je průmyslová výroba, zemědělství a doprava patří k nejvýznamnějším znečišťovatelům. V návaznosti na tyto aspekty vznikají subjektům jisté povinnosti, tyto povinnosti a podmínky uvedené v zákoně, mají za cíl eliminovat množství škodlivin, které má negativní dopad na kvalitu životního prostředí. (MPO, 2008) Kategorie poplatků za znečištění je uvedena pod § 15 zákona č. 201/2012 Sb. o ochraně ovzduší. Za plátce poplatků za znečištění je považován subjekt, který provozuje velký, střední nebo malý stacionární zdroj znečištění ovzduší. Od velikosti znečišťovatele je odvozena výše poplatku, která rovněž záleží na druhu vypouštěné látky. Množství emisí vypouštěných ze stacionárního zdroje vyjádřené v tunách poté tvoří základ poplatku. I u těchto poplatků dochází k výjimkám, kdy se osvobození od placení týká například provozovny, kde celková výše poplatků nepřesáhne 50 000 Kč za poplatkové období. Výnosy z poplatků za znečištění jsou od roku 2017 děleny mezi instituce, kdy 65 % výnosů připadne

Státnímu fondu životního prostředí ČR, 25 % získá kraj, na jehož území je stacionární zdroj přítomen a zbylých 10 % jde do státního rozpočtu.

3.2 Nástroje k ochraně vody

Dohled nad ochranou vod v ČR vykonávala dříve Česká vodohospodářská inspekce, ta byla později začleněna do České inspekce životního prostředí, která v roce 1991 přebrala dozor nad ochranou vod. Začleněním České vodohospodářské inspekce se z ní stal orgán státní správy, který tím získal oprávnění a možnost ukládat finanční postihy a požadovat opatření k nápravě. Stěžejním úkolem úseku ochrany vod je dohlížet na to, aby byl dodržován zákon č. 254/2001 Sb. o vodách, včetně různých předpisů a rozhodnutí, které se zákonem souvisí. Hlavní činnost spočívá v kontrole zdrojů, kde ke znečištění dochází, kdy je ohrožena jak komunální, tak i průmyslová a zemědělská sféra. Inspekce má povinnost domáhat se likvidace zjištěných problémů, jako jsou nedostatky a závady. Řeší vzniklé příčiny a následky. Ve spojitosti s nimi dále ukládá opatření, aby došlo k jejich odstranění a bylo vše napraveno. Zodpovědní viníci jsou poté sankcionováni. Inspekce má právo zcela zastavit výrobu (nebo jinou podobnou činnost), pokud je životní prostředí závažně ohroženo, v tomto případě dojde k obnovení činnosti, až po odstranění nedostatků, které životní prostředí ohrožují. (ČIŽP, 2014)

Poplatky za odběr podzemních vod

Dle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, v § 88 je popsáno, že poplatník poplatku je oprávněn k odběru podzemní vody. Část výnosu poplatku za odebrané množství podzemní vody náleží do rozpočtu daného kraje a druhá část výnosu poplatku náleží Státnímu fondu životního prostředí České republiky, kdy jejich přesné výnosy lze vidět v Tabulce 2. Tyto výnosy pak mohou být použity na podporu výstavby a obnovy vodohospodářské infrastruktury, zlepšení ochrany kvality a množství vod.

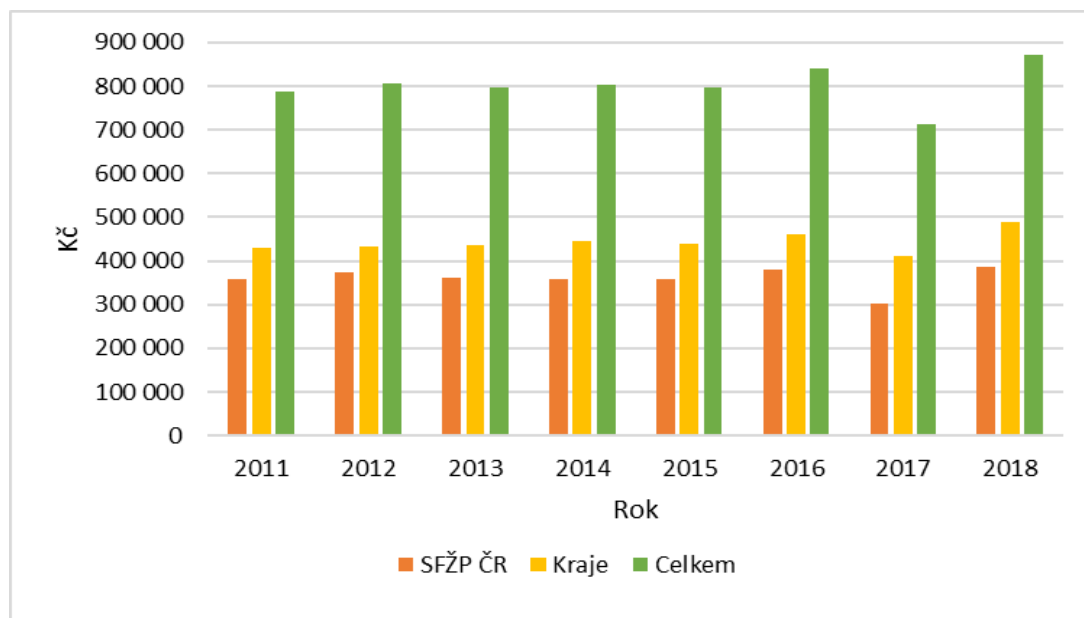
Tabulka 2: Výnos z poplatku za odebrané množství podzemní vody v letech 2011–2018 (tis. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
SFŽP ČR	358 149	373 648	360 490	359 368	357 035	379 299	303 220	385 261
Kraje	430 350	433 891	436 043	444 331	439 665	461 778	409 867	487 810
Celkem	788 499	807 539	796 533	803 699	796 700	841 077	713 087	873 071

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

Pro lepší představu jsou hodnoty z Tabulky 2 znázorněny v Obrázku 2, kde je patrné, že větší podíl výnosů v každém roce připadá krajům a menší podíl těchto příjmů jde do rozpočtu SFŽP ČR.

Obrázek 2: Vývoj výše výnosu z poplatku za odběr podzemní vody v letech 2011-2018

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

Poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových

Od 1. 1. 2019 je správcem poplatků za vypouštění odpadních vod do vod povrchových Státní fond životního prostředí ČR. Vše, co se týká správy poplatků a jejich výběru včetně příslušných pravidel je upraveno v zákoně č. 254/2001 Sb., o vodách. (SFŽP, 2019) Dle výše uvedeného zákona je poplatek vybírán za vypouštění odpadních vod do vod povrchových ze zdrojů znečištění, které tyto vody do vod povrchových vypouštějí. Výši těchto příjmů z poplatků od roku 2011 lze vidět v Tabulce 3.

Poplatníkem může být jak PO, tak i FO, která vypouští odpadní vody do vod povrchových, tyto osoby musí podle zákona platit jak poplatek za znečištění odpadních vod, tak i poplatek, který se počítá z objemu vypuštěných odpadních vod. Tento poplatek je po subjektu vyžadován, pokud dojde k přesahu hmotnostních a koncentračních limitů a zároveň jen u objemů, které jsou větší než 100 000 m³. Existují i výjimky, na které se povinnost platit tyto poplatky nevztahuje, jedná se o případy, kdy jsou vypouštěny minerální vody, jakožto léčivý zdroj, vody ze sanačních vrtů nebo vody, které chladily parní turbíny.

Tabulka 3: Výnos z poplatku za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních v letech 2011-2018 (tis. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Výše poplatků	221 300	211 605	205 263	209 800	170 902	200 635	191 787	198 483

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

Poplatky za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních

Udělit povolení k vypouštění odpadních vod do vod podzemních může jen odborně způsobilá osoba a pouze jen ve výjimečných případech. (MŽP, 2020 d) Dle metodického pokynu odboru ochrany vod Ministerstva životního prostředí k vypouštění odpadních vod do vod podzemních se vypouštění dělí na přímé a nepřímé. U přímého vypouštění se jedná o vypouštění bez předchozí filtrace na nebo do hladiny podzemních vod, kdy hladina je ihned znečištěna odpadními látkami. Takového stavu lze dosáhnout například v případě, kdy odpadní vodu vypustíme přímo do studny či vodního vrtu. U nepřímého vypouštění se jedná o určitou formu filtrace skrze půdní fond nebo horninové prostředí. Zde záleží především na struktuře půdy a její propustnosti. (MŽP, 2020 e) Podle zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) je poplatníkem poplatku ten subjekt, který má příslušné povolení k vypouštění odpadních vod. Za základ poplatku se rozumí kapacita zařízení ČOV, vyjádřená v EO. Příjemcem těchto poplatků je obec, na jejímž území dochází k vypouštění. Výnosy z těchto poplatků lze vidět v Tabulce 4, kde jsou sečteny veškeré tyto poplatky v rámci ČR.

Tabulka 4: Výnos z poplatku za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních v letech 2011-2018 (tis. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Výše poplatků	2 090	2 416	2 227	1 859	2 148	2 183	1 166	2 632

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

3.3 Nástroje k ochraně hornin a nerostů

Zákon č. 44/1988 Sb. pojednává o ochraně a využití nerostného bohatství, tento zákon je také označován za horní zákon. Přičemž je jeho účelem definovat zásady, které se týkají ochrany a hospodárného využívání nerostného bohatství. Zákon uvádí především pravidla týkající se dobývání ložisek nerostů, k tomu se pojí také jejich úprava a zušlechťování a dále vyhledávání a průzkum. Zároveň je dbáno na to, aby uvedené činnosti byly prováděny za bezpečných podmínek, tedy aby byla dodržena bezpečnost provozu, a zvláště ochrana životního prostředí.

Úhrada z dobývacích prostor

Úhrada z dobývacího prostoru je jednou z úhrad, která je definovaná zákonem č. 44/1988 Sb. Osoby, které vlastní dobývací prostor nebo organizace, které mají dobývací prostor, případně jej mají přidělený, jsou považovány za poplatníka úhrady z dobývacího prostoru, ten tvoří rovněž předmět této úhrady. Výše úhrady je vypočtena dle plochy dobývacího prostoru, která představuje základ úhrady, měřený je na povrchu a udává se v hektarech. K tomuto základu se připočte sazba úhrady, která činí 300 Kč, případně 1000 Kč, pokud je v dobývacím území povolena hornická činnost. Výnos z úhrad připadá výhradně obci, ve které se dobývací prostor nachází.

Úhrada z vydobytých nerostů

Zákon č. 44/1988 Sb. definuje rovněž úhradu z vydobytých nerostů. V tomto případě je za poplatníka považována osoba (organizace), která vlastní dobývací prostor, dále společnost, která získala vydobyté nerosty na základě realizace ložiskového průzkumu a také osoba, která získala vyhrazený nerost při nepovoleném dobývání případně neoprávněném průzkumu. Úhrada se vztahuje na předmět, kterým jsou vydobyté nerosty, jejich množství zároveň tvoří dílčí základ úhrady. Tyto vydobyté nerosty jsou pro dílčí základ úhrady brány jako jedno druhové a jsou vykazovány jako čistá

těžba. Svůj vlastní základ má hnědé uhlí. Částka odpovídající 10 % tržní ceny za jednotku množství poté tvoří sazbu úhrady, ta může být vzhledem k aktuálním tržním cenám zvyšována. Oproti úhradě z dobývacího prostoru jsou výnosy za úhrady z vydobytých nerostů rozdělovány mezi rozpočty obce, kde se dobývací prostor nachází a mezi státní rozpočet. Nejmenší procentuální zastoupení, které tvoří příjem státního rozpočtu je 25 % vůči 75 %, které jdou do rozpočtu obce, to se týká: úhrad z hnědého uhlí dobývaného hlubině a černého uhlí, úhrad z radioaktivních nerostů a úhrad z ropy nebo hořlavého zemního plynu. Poměrem 67 % pro státní rozpočet a 33 % pro obecní rozpočet je rozdělena úhrada z hnědého uhlí dobývaného povrchově. Při ostatních nezařazených úhradách je to 62 % pro státní rozpočet a 38 % jde do rozpočtu obce.

3.4 Nástroje k ochraně půdního fondu a lesů

K ochraně zemědělského půdního fondu slouží zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, jejímž orgánem je Ministerstvo životního prostředí, které provádí hlavní funkci ve státní správě. Tento zákon definuje zemědělský půdní fond, nástroje k odnětí zemědělské půdy z půdního fondu včetně odvodů za odnětí z fondu, ale také nástroje na kvantitativní i kvalitativní ochranu. (MŽP, 2020 f) Zákon č. 289/1995 Sb., zákon o lesích vymezuje veškeré náležitosti spojené se zachováním, péčí, obnovou a trvale udržitelným hospodařením v lese. (LesníZákon.cz, 2020)

Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu

Odvod za odnětí ze ZPF je povinen uhradit ten subjekt, který využívá zemědělskou půdu k nezemědělským účelům a zároveň se nejedná o žádnou z vymezených situací zákona č. 334/1992 Sb. Posouzení odvodů stanovují příslušné orgány, například obce s rozšířenou působností, krajské úřady nebo Ministerstvo životního prostředí, na základě žádosti, kterou subjekt podal. Cena odvodu se vypočte podle oceňovací vyhlášky na základě bonitovaných půdně ekologických jednotek. Odvody se platí buď jednorázově v případě, kdy se jedná o trvalé odnětí půdy nebo jednou ročně v případě dočasného odnětí půdy. O výběr odvodů se starají odpovědné celní úřady, kdy část odvodů ve výši 55 % náleží do státního rozpočtu, dalších 15 % je příjmem SFŽP a zbylých 30 % navýší rozpočet obce, na jejímž území se daná půda nachází.

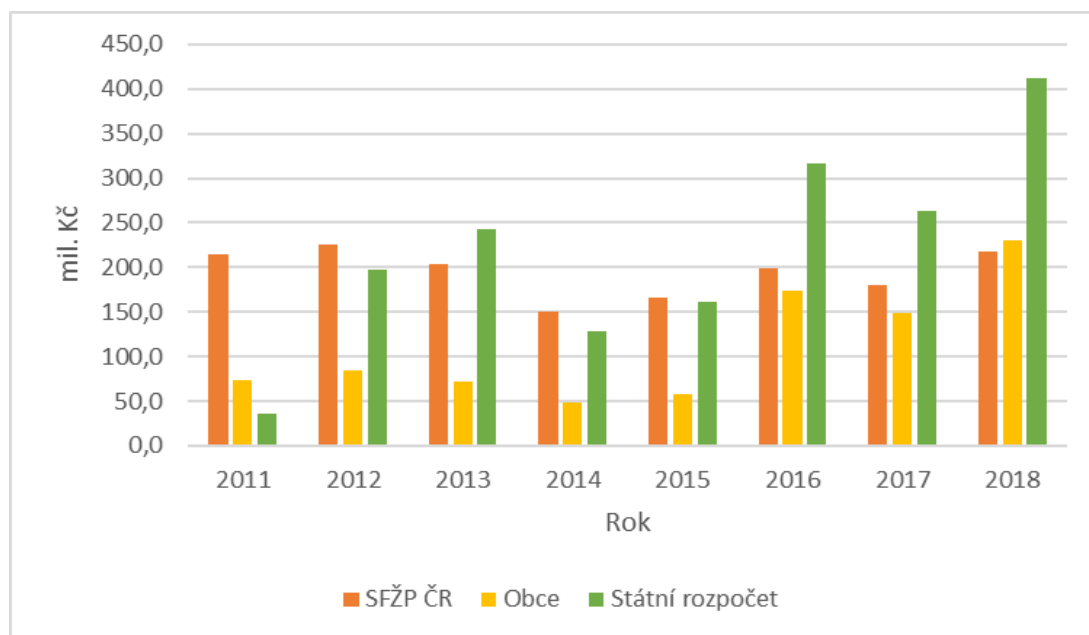
V Tabulce 5 a Obrázku 3 lze toto rozdělení zkontrolovat, z prvního pohledu je patrné, že odvedené částky neodpovídají zákonem danému rozdělení. Ovšem jak vyplývá z e-mailu doc. Ing. Viléma Jarského, Ph.D. z 5. 3. 2021 „Tyto podíly se časem měnily, a navíc je důležité, jestli jde o dočasné nebo trvalé odnětí (v době stanovení poplatku) a tudíž se ty platby mohou trochu překrývat. Dokonale by to sedělo pouze u trvalého odnětí (placeno jednorázově), dočasné (placené každý rok) to trochu komplikuje.“

Tabulka 5: Výnosy odvodů a poplatků za odnětí půdy – členění podle příjemců, 2011–2018 (mil. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
SFŽP ČR	214	226	203	150	167	199	181	218
Obce	73	85	72	48	58	174	149	231
Státní rozpočet	36	198	242	129	161	317	264	413

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

Obrázek 3: Grafické znázornění výnosů odvodů a poplatků za odnětí půdy – členění podle příjemců, 2011-2018

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

Poplatky za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa

Dle zákona č.289/1995 Sb. stanoví poplatek orgán státní správy lesů. Těmito orgány jsou obce s rozšířenou působností, krajské úřady nebo Ministerstvo životního pro-

středí. Poplatek se vybírá za odnětí pozemků určených k plnění funkcí lesa, kromě zákonem stanovených výjimek. Do těchto výjimek patří ČOV, výstavba stavby za účelem sloužit lesu, stavby k výrobě pitné vody nebo k jímání. Podobně jako u zemědělského půdního fondu je poplatek buď dočasný nebo trvalý a platí se příslušnému celnímu úřadu. Státnímu fondu životního prostředí se odvádí 60 % z jednoho poplatku a zbylých 40 % se odvádí obci, na které lesní území leží, ovšem obec může použít poplatek pouze k zachování lesa nebo ke zlepšení životního prostředí.

3.5 Nástroje k nakládání s odpady a obaly

Obaly jsou vnější součástí mnoha výrobků, přičemž slouží k uchování zboží v takovém stavu, v jakém bylo vyrobeno až do spotřeby. V momentě, kdy přestává obal plnit svoji funkci pro kterou byl vyroben, vzniká z něj odpad. Nakládání s obaly je legislativně upraveno zákonem č. 477/2001 Sb., o obalech. Tento zákon také udává práva a povinnosti podnikajícím PO a FO, za jakých podmínek mohou obaly na trh uvádět a jak s nimi nakládat. (MŽP, 2020 b)

Poplatky za ukládání odpadů na skládky

Základ poplatku při ukládání odpadu na skládku je tvořen součtem dílčích poplatků, ty spočívají v tom, že subjekt zaplatí poplatek za uložení odpadu na skládku, který se odvíjí od hmotnosti odpadu. V případě ukládání nebezpečného odpadu na skládku se poplatek rovněž odvíjí od hmotnosti. Konkrétní sazby za ukládání odpadu na skládku jsou stanoveny v zákoně č. 541/2020 Sb. Příjem z poplatku hlavní složky náleží obci, kde se daná skládka nachází. Příjem z poplatku sekundární rizikové složky přísluší SFŽP. (Soukupová a kol., 2011) V tomto zákoně jsou dále stanoveny povinnosti a oprávnění obce a fyzických osob při nakládání s komunálním odpadem. Na základě stanovené obecně závazné vyhlášky si každá obec ve své samostatné působnosti rozhoduje sama o výběru poplatků za komunální odpad. Tyto poplatky platí všechny fyzické osoby, které svou činností vytvářejí komunální odpad, a dále vlastníci těch nemovitostí, které se nachází v dané obci. V příložené Tabulce 6 jsou uvedeny výnosy z poplatku za komunální odpad.

Tabulka 6: Výnos z poplatku za komunální odpad, 2011–2018 (mil. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Výše poplatků	829	1 221	1 228	1 199	1 198	1 220	1 230	1 222

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

Recyklační poplatky na likvidaci elektrozařízení

Z environmentálního pohledu představuje zpracování a následná likvidace elektrozařízení problém, neboť tento druh odpadů v sobě skrývá celou škálu látek a materiálů, které představují pro životní prostředí velkou zátěž. Zároveň je ale možné tyto materiály dále využívat, a to díky druhotné recyklaci. Je tedy nutné, aby probíhal samostatný sběr odpadních elektrozařízení, jejich třídění a demontáž. To se uskutečňuje například prostřednictvím sběrných dvorů nebo pouličních kontejnerů. (MŽP, 2020 c) Problematika elektro odpadu je upravena zákonem o odpadech č. 541/2020 Sb. Zákon obsahuje například pravidla pro výrobce při uvádění produktů na trh, ze zákona plyne povinnost zajistit navrzení a výrobu elektrozařízení tak, aby následná demontáž byla snadná a bylo možné opětovné použití. Výrobce je povinen rovněž zajistit zpětný odběr elektrozařízení a pokrýt jej finančně. Přičemž při nákupu je kupující obeznámen se skutečností, že část ceny nového elektrospotřebiče představuje recyklační poplatek pro starý elektrospotřebič.

Poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů

Podle ustanovení § 10b zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích jsou rozlišovány dvě skupiny poplatníků, jedním je FO, která má v obci nahlášený trvalý pobyt, včetně cizinců. Druhým je FO, která vlastní na území stavbu za účelem individuální rekreace. Samotný poplatek je tvořen dvěma složkami, první představuje poplatek do výše až 250 Kč/osoba/rok, tuto výši si stanoví obec sama bez nutnosti zdůvodnění. Druhou částí je poplatek stanoven podle nákladů obce, které vynaložila na sběr netříděného odpadu za předchozí rok, maximální částka je 750 Kč/osoba/rok. Druhá složka je každý rok proměnlivá vzhledem k měnícím se nákladům na svoz netříděného odpadu. Tuto složku mohou ovlivňovat sami poplatníci, neboť při větším třídění se náklady zmenšují, tato složka má tedy motivační funkci. (MVČR, 2015) Do Tabulky 7 jsou vyneseny celkové sumy výše zmíněných poplatků za rok 2011-2018.

Tabulka 7: Výnos z poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů v letech 2011-2018 (mil. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Výše poplatků	3 453	3 091	3 484	3 534	3 566	3 579	3 602	3 573

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

3.6 Daňové nástroje ochrany životního prostředí

V rozsahu daňových soustav byly již dříve vytvořeny různé úlevy či osvobození na podporu ochrany životního prostředí. Jedná se o nepřímou podporu neboli dotaci, která je financována všemi daňovými poplatníky, i když jim nevzniká přímý užitek. Daňové úlevy jakožto ekonomický nástroj nejsou zcela přehledné, což vyplývá z celkové nepřehlednosti daňového mechanismu. Komplikovanost a náročné porozumění daňového mechanismu vede k větším nákladům, které se tvoří na straně státu jako příjemce, ale i veškerým daňovým poplatníkům, kterým vznikají nadbytečné výdaje například na daňového poradce. Samotných úlev a osvobození existuje hned několik, například níže uvedené. (Ritschelová a kol., 2006)

Daňové úlevy v rámci silniční daně

Dle § 3 zákona č. 16/1993 Sb., zákon České národní rady o dani silniční jsou od daně osvobozena například vozidla, která mají méně než 12 tun a jejich pohon je čistě elektrický, hybridní (kombinace spalovacího a elektrického motoru) nebo vozidla na alternativní palivo, jako je LPG nebo CNG. Dále se jedná například o vozidla zajišťující linkovou přepravu osob v rámci ČR, kdy jejich součet celkových ujetých kilometrů musí být více než 80 % v daném zdaňovacím období.

Ekologické daně

ČR jako součást Evropské unie musela k 1.1. 2008 uvést v platnost daň z elektřiny, ze zemního plynu a z pevných paliv. Tuto povinnost ukládá zákon č.261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Podle druhu energetického produktu se odlišuje předmět daně, kdy daň ze zemního plynu obsahuje samotný zemní plyn včetně dalších plynů. Daň z pevných paliv zahrnuje černé uhlí, hnědé uhlí, koks a ostatní uhlovodíky. Správu všech těchto daní mají v režii orgány Celní správy ČR, vybrané

daně pak náleží do státního rozpočtu. (Portál POHODA, 2012) Daňové výnosy z daní uvedených v tomto odstavci jsou v Tabulce 8.

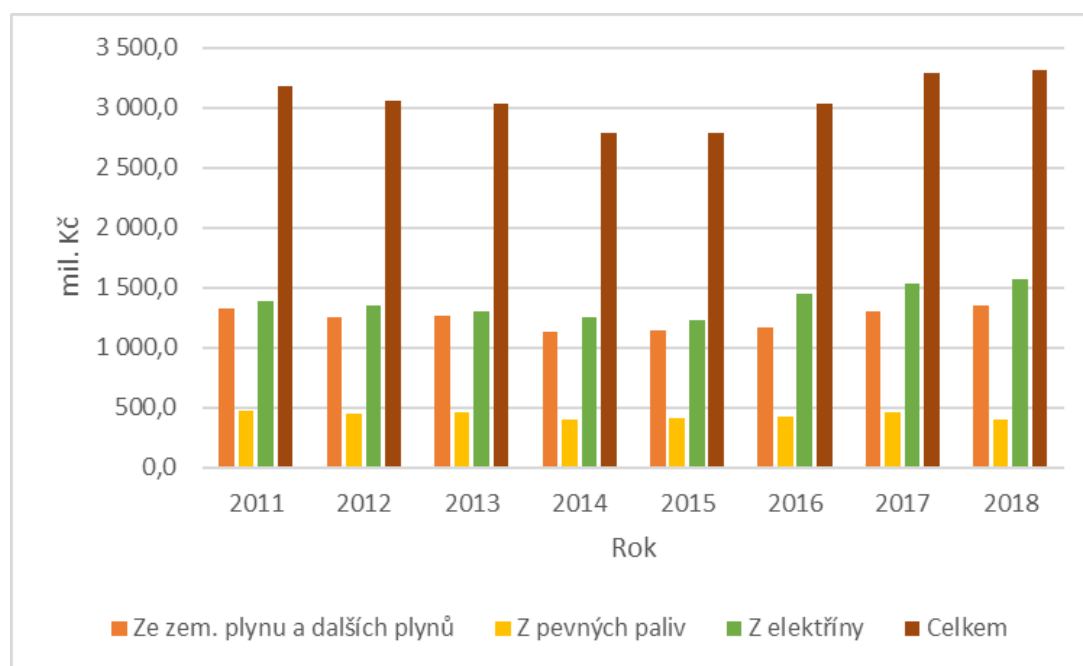
Tabulka 8: Výše daňových výnosů v letech 2011-2018 (mil. Kč)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Ze zemního plynu a některých dalších plynů	1 323	1 258	1 269	1 138	1 149	1 167	1 300	1 349
Z pevných paliv	477	454	463	403	417	420	457	401
Z elektřiny	1 387	1 347	1 307	1 256	1 225	1 451	1 539	1 568
Celkem	3 187	3 059	3 038	2 798	2 791	3 038	3 296	3 318

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

Pro lepší přehled jsou data z Tabulky 8 přeneseny do Obrázku 4.

Obrázek 4: Výše daňových výnosů v letech 2011-2018

Zdroj: CENIA, 2020, zpracování vlastní

3.7 Účinnost ekonomických nástrojů

Z pohledu emise skleníkových plynů a jejich snižování vše začalo v roce 1998, kdy Evropské společenství a prvních patnáct členských států EU podepsalo Kjótský protokol, podle kterého se zavázaly k tomu, že společně sníží své emise skleníko-

vých plynů. Následně začala EU zkoumat potenciál systému obchodování s emisemi, který by pomohl jejím členským státům splnit cíle v oblasti snížení emise skleníkových plynů. V roce 2003 byl s konečnou platností přijat systém obchodování s emisemi Evropské unie s cílem snížit emise skleníkových plynů v EU. (Pohlmann, 2010) Systém Evropské unie pro obchodování s emisemi (EU ETS) je první rozsáhlý systém obchodování s emisemi CO₂ na světě. Emisní povolenky jsou finanční aktiva, která jsou potenciálně citlivá na chování obchodníků a investorů. Cena emisní povolenky je ve skutečnosti velmi závislá na šoky poptávky a nabídky a na opatření energetické a environmentální politiky. (Creti a kol., 2017) Analýza dopadu ekologického zdanění a dalších proměnných na množství sebraného odpadu na obyvatele ve státech EU byla provedena na ročních údajích Eurostatu za období 2004 až 2012 s údaji o různých ekologických daních (včetně daní ze spotřeby energie a dopravy), o odpadech (v závislosti na povaze odpadu nebo podle jeho zdroje), emise CO₂, investice do čistších technologií, ekonomický růst (HDP, mzdy atd.). V této analýze se měřily ekologické daně v milionech eur, nikoli v daňových sazbách. Analýza se dělí na dvě části, jednou z nich je dopad emisí CO₂ a druhou množství shromážděného odpadu. Tyto části byly rozpočítány do kategorií ekologického zdanění, investic do čistších technologií a ekonomického růstu. Simulace dopadu změny ekologických daní na změnu množství shromážděného odpadu na obyvatele ukazuje, že 1 % zvýšení celkových ekologických daní po jednom roce vede ke snížení množství odpadu na obyvatele o 0,13 %. Ekologické daně mají samozřejmě vliv na snižování znečištění, ale stávající dopad není velký. Při snižování emisí CO₂ je dopad ekologických daní na energii podobný (0,13 %). Dopad ekologických daní na dopravu je však podstatně vyšší (0,5 %). Pokud mají výrobci a spotřebitelé technologické a ekonomické příležitosti rychle a důkladně se přizpůsobit ekologickým daním, sníží se znečištění do té míry, že je daň účinná z hlediska ochrany životního prostředí, ale fiskální dopady již nejsou dostatečně velké, aby umožnily reformu zelené daně. (Križanič a kol., 2019)

Konkrétně v České republice je zaveden takzvaný registrační poplatek, který vznikl v návaznosti k významně rozvíjející se dopravě. Tato globalizace dopravy však představuje přibližně jednu pětinu celkových emisí oxidu uhličitého, což má vnější účinky v důsledku dopravy, což vyvolává potřebu tento problém řešit. Dá se říct, že

čím je vůz starší, tím více emisí produkuje. Ke snížení škodlivých účinků dopravy lze použít daň z motorových vozidel. Česká republika má plošně celkem starou flotilu automobilů, která do značné míry přispívá ke zhoršování životního prostředí. V této souvislosti byl v České republice zaveden registrační poplatek na základě emisních parametrů vozidla. Cílem poplatku je omladit strukturu vozového parku, zejména podporovat registraci nových osobních automobilů s lepšími vlivy na životní prostředí, snížit podíl nových registrací ojetých osobních automobilů a zvýšit likvidace starých aut. (Sejkora, 2018)

4 Dotační programy

4.1 Národní programy ČR

4.1.1 Národní program Životní prostředí

Ve zkratce NPŽP, je programem, který z národních zdrojů podporuje aktivity a projekty, které přispívají k ochraně životního prostředí v České republice. Cílem je podpořit efektivní využívání přírodních zdrojů, napravit negativní dopady lidské činnosti na životní prostředí, zmírnit a přizpůsobit se dopadům, které nastávají v důsledku změny klimatu. Nedílnou součástí NPŽP je provádět environmentální edukaci za účelem prevence, společně s výchovou a osvětou obyvatel ČR. (MŽP, 2021 a)

Program má sloužit jako doplňkový k dalším dotačním programům, jako je Operační program Životního prostředí nebo program Nová zelená úsporám. Je zaměřen na to, aby se finanční prostředky dostaly i k menším městům a obcím, a i zde vznikla možnost realizace projektů s finanční podporou. NPŽP získává finance ze Státního fondu životního prostředí ČR, kde jsou k tomuto účelu financování použity prostředky získané z plateb za poškozování jednotlivých složek životního prostředí. (SFŽP, 2021 a)

Program je rozdělen do sedmi základních oblastí, do kterých míří finanční podpora, toto rozdělení je znázorněno v Tabulce 9.

Tabulka 9: 7 základních oblastí programu NPŽP

Prioritní oblast 1:	Voda
Prioritní oblast 2:	Ovzduší
Prioritní oblast 3:	Odpady, staré zátěže, environmentální rizika
Prioritní oblast 4:	Příroda a krajina
Prioritní oblast 5:	Životní prostředí ve městech a obcích
Prioritní oblast 6:	Environmentální prevence
Prioritní oblast 7:	Inovativní a demonstrační projekty

Zdroj: SFŽP, 2021 a, zpracování vlastní

4.1.2 Nová zelená úsporám

Nová zelená úsporám, dále jen NZÚ, představuje další národní program ČR. K jeho spuštění došlo v roce 2014 a jeho ukončení je naplánované na rok 2023, případně na

dobu, kdy budou vyčerpány všechny finanční zdroje programu. Přičemž program získal prostředky v hodnotě 17,2 mld. Kč. (MŽP, 2021 b)

Tentokrát jde o program zaměřený na úspory energie v budovách pro bydlení, kde v této oblasti patří mezi nejefektivnější programy v ČR. Cílem programu NZÚ je snížit energetickou náročnost obytných budov prostřednictvím komplexního nebo i jen dílčího zateplení. Dále je podporována výstavba nebo nákup domů, které disponují nízkou energetickou náročností, stejně tak dostávají prostor šetrné způsoby vytápění.

Další směry podpory jsou vypsány v Tabulce 10.

Tabulka 10: Směry podpory programu NZÚ

1.	Renovace rodinných a bytových domů
2.	Stavba rodinných a bytových domů
3.	Nákup rodinných domů a bytů s velmi nízkou energetickou náročností
4.	Solární termické a fotovoltaické systémy
5.	Zelené střechy, venkovní stínící technika
6.	Využívání tepla z odpadní vody
7.	Rekuperace – systém řízeného větrání se zpětným získáváním tepla
8.	Výměna zdrojů tepla za tepelná čerpadla, kotle na biomasu
9.	Pořízení a instalace dobíjecích stanic pro ostatní vozidla u bytových domů

Zdroj: SFŽP, 2021 b, zpracování vlastní

Hlavní myšlenkou programu je snížit produkci emisí znečišťujících látek a skleníkových plynů za účelem zlepšit stav životního prostředí. Dále je podpořena úspora energie v konečné spotřebě, celková stimulace ekonomiky ČR a další sociální přínosy, do kterých spadá zvýšení kvality bydlení občanů nebo hezčí vzhled měst a obcí. (SFŽP, 2021 b)

4.1.3 Program péče o krajinu

Program péče o krajinu byl zřízen v roce 1996 Ministerstvem životního prostředí, a to za účelem zajištění zásahů, které mají podpořit prosperitu biologicky a krajinářsky cenných lokalit. Každým rokem se vyčlení 100 až 150 mil. Kč, které mají sloužit na tuto péči.

Program je dále rozdělen na 3 základní podprogramy:

Prvním je *Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o ZCHÚ a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit*. Jak už z názvu podprogramu vyplývá, cílem je zajistit zvláštní péči a specifické potřeby menšího rozsahu ve zvláště chráněných územích, také v ptačích oblastech a evropsky významných lokalitách, kde se nacházejí jak velkoplošná, tak i maloplošná chráněná území.

Druhým je *Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí*. Program zajišťuje finanční prostředky žadatelům, které jsou využity k menším neinvestičním opatřením ve volné krajině. Opatření se týkají hlavně péče o přírodní biotopy a péče o krajinné prvky.

Třetím je *Podprogram pro zabezpečení péče o ohrožené a handicapované živočichy*. Úlohou tohoto podprogramu je zabezpečení záchranných stanic pro takto postižené živočichy. (AOPK, 2021 a)

4.1.4 Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

Program podpory obnovy přirozených funkcí krajiny má za cíl napomáhat investičním a neinvestičním záměrům, v jejichž zájmu jsou adaptační opatření, která zmírňují dopady klimatické změny na vodní, lesní, ale i mimolesní ekosystémy.

Rozdělení programu je do 6 následujících podprogramů, které jsou v Tabulce 11.

Tabulka 11: Rozdělení programu Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

Podprogram 115 162	Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL
Podprogram 115 163	Podpora záchranných programů a programů péče
Podprogram 115 164	Podpora adaptace vodních ekosystémů
Podprogram 115 165	Podpora adaptace nelesních ekosystémů
Podprogram 115 166	Podpora adaptace lesních ekosystémů
Podprogram 115 167	Odborná podpora a monitoring

Zdroj: AOPK, 2021 b, zpracování vlastní

Výše zmíněné podprogramy slouží například k zajištění financí pro specifická opatření spojená se ZCHÚ, ptačími oblastmi a evropsky významnými lokalitami. Na jejich základě jsou také financovány a realizovány záchranné programy, jak pro živočichy, tak i rostliny. Finanční prostředky směřují rovněž za účelem obnovy a

tvorby mokřadů, vodních nádrží a dalších prvků spojených s vodními ekosystémy. Stejně tak jsou financovány aktivity týkající se nelesních ekosystémů, jako je zamezení fragmentace krajiny nebo podpora migrační prostupnosti krajiny. Prostředky jsou zaměřeny a využity pro zlepšení skladby lesních porostů nebo například na likvidaci invazivních druhů. Podpora je cílena také do oblasti monitoringu a zhodnocení opatření, zda jsou efektivní a dobře realizovaná. (AOPK, 2021 b)

4.2 Programy EU

4.2.1 LIFE

Program LIFE je nástrojem financování EU v oblasti životního prostředí a klimatu a má za cíl podporovat rozvoj environmentální legislativy v EU. Za obecný cíl programu je považováno přispívání k realizaci, aktualizaci a samotnému rozvoji politiky a právních předpisů EU v oblasti životního prostředí a klimatu, a to díky spolufinancování projektů ze zdrojů Evropské unie. Samotným cílem programu je poté podpořit rozvoj hospodářství, které bude mít nízké emise a které bude využívat zdroje efektivně a zároveň bude ohleduplné vůči klimatu. Myšlenkou je zlepšit stav životního prostředí a přírody spolu s biodiverzitou. (European Commission, 2019)

Program LIFE je rozdělen na dva dílčí podprogramy, první podprogram je pro životní prostředí, ten představuje 75 % celkového finančního krytí a druhý podprogram je pro opatření týkající se klimatu, zde figuruje zbylých 25 % finančních prostředků. (European Commission, 2021 b)

Podprogram zaměřený na životní prostředí cílí finanční prostředky zejména na ochranu přírody a biologickou rozmanitost, životní prostředí a účinné využívání zdrojů, správu životního prostředí a zajištění a poskytování informací. Zatímco podprogram klimatu používá své finanční prostředky na zmírňování změn klimatu, samotné přizpůsobení se změně klimatu, tak i na správu klimatu a jeho řízení, včetně poskytování a zajištění informací. (European Commission, 2021 c)

Zahájení programu LIFE bylo v roce 1992 a již zaznamenalo čtyři ukončené jednotlivé fáze programu: LIFE I (1992-1995), LIFE II (1996-1999), LIFE III (2000-2006) a LIFE + (2007-2013). Během tohoto období LIFE spolufinancoval přibližně 3500 projektů v celé EU a přispěl přibližně 3,1 miliardami eur na ochranu životního prostředí. Poslední dokončená fáze je LIFE 2014-2020. (European Commission, 2019)

4.2.2 Operační program životního prostředí

Operační program životního prostředí řídí Ministerstvo životního prostředí spolu se zprostředkujícími subjekty, kterými je Státní fond životního prostředí, pod nějž spadají všechny prioritní osy kromě osy 4 a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR jenž obhospodařuje příjem a hodnocení žádostí, které se týkají prioritní osy 4. OPŽP je realizován již poněkoličtáté, poslední dokončený OPŽP 2014-2020 navazuje na předešlý OPŽP 2007-2013 a bude následován novým OPŽP 2021-2027, jenž je momentálně v návrhu, tedy je známa jeho koncepční verze.

OPŽP 2014-2020 nabízí žadatelům k čerpání přibližně 2,79 miliard eur, které je oproti minulému programovému období možné využít v menším počtu podporovaných aktivit, neboť byl snížen počet prioritních os. Ty jsou uvedeny v Tabulce 12. (OPŽP, 2021)

Tabulka 12: Prioritní osy v OPŽP 2014-2020

Prioritní osa 1.	Zlepšování kvality vod a snižování rizika povodní
Prioritní osa 2.	Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech
Prioritní osa 3.	Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika
Prioritní osa 4.	Ochrana a péče o přírodu a krajinu
Prioritní osa 5.	Energetické úspory

Zdroj: OPŽP, 2021, vlastní zpracování

Operační program životního prostředí obecně představuje základní zdroj podpory, z kterého mohou čerpat projekty, které mají za cíl zlepšení životního prostředí v ČR. Program a jeho zaměření protíná celou řadu sektorů a snaží se dosáhnout cílů jakožto zlepšení vodního hospodářství, tak i zlepšení kvality ovzduší, chce dosáhnout lepšího nakládání s odpady, podpořit biodiverzitu, zmírnit kontaminaci v určitých lokalitách a v neposlední řadě podpořit méně energeticky náročné budovy. (MŽP, 2021 c)

5 Role obce v ochraně životního prostředí v ČR

Obce zastávají ve spojení s ochranou životního prostředí významnou roli. Právě z jejich pohledu je třeba nahlížet na řešení konkrétních ekologických problémů, neboť právě obec se nachází velmi blízko celému dění je blízko jak jednotlivcům, tak firmám. Jejich působení je vymezeno na dané území, kam směřují své aktivity. Při řešení ekologických problémů, kterým obce čelí je třeba brát v potaz propojení několika sfér – ekologické, ekonomické a sociální. Řešení ekologických problémů zasahuje všechny tyto sféry, v jejichž rámci je hledán jistý kompromis a soulad, neboť ekologické otázky se dotýkají i běžného života obyvatel obce, například zaměstnanosti, dopravy nebo úrovně bydlení. Samotné rozhodování na nižších úrovních je v porovnání s rozhodováním na vyšších úrovních lepší, a to z důvodu, že jsou lépe chápány všechny konkrétní a aktuální vlivy. Obce mohou ochranu životního prostředí vykonávat jak v přenesené, tak i samostatné působnosti. (Triada, 2021)

5.1 Samostatná působnost obce

Jako samostatná působnost obce je označován stav, kdy obec spravuje své záležitosti samostatně. Do samostatné působnosti zasahují státní orgány a orgány krajů pouze v případě, je-li to nutné, tzn. vyžaduje-li to ochrana zákona. Samostatná působnost a její rozsah je určen zákonem. Samostatná působnost zahrnuje ty záležitosti, které jsou jak v zájmu obce, tak samotných občanů obce. Vše, co se obcí týká, včetně samostatné působnosti je uvedeno v zákoně č. 128/2000 Sb. nazývaném jako Zákon o obcích.

5.2 Přenesená působnost obce

Přenesená působnost obce je chápána jako výkon státní správy, kterou stát přenesl na obce a její rozsah je určován zákonem. Obce s přenesenou působností pobírají od státu příslušný finanční příspěvek, s kterým hospodaří. Vydávají nařízení obce a rovněž správní rozhodnutí, ovšem její řízení podléhá zákonům a jiným právním předpisům. (SMSČR, 2021)

Ochrana přírody a krajiny v přenesené působnosti obce

Podle zákona č. 114/1992 Sb. mohou obce, které se nacházejí mimo všechny typy chráněných území povolovat kácení dřevin a ukládat náhradní výsadbu, ke které vedou i přehled pozemků pro ni vhodných. Vyhlásit památné stromy, zabezpečit je, případně zrušit jejich ochranu. Vedou rovněž přehled o účelových komunikacích, stezkách a pěšinách, které jsou veřejně přístupné a nacházejí se v jejich obvodu. Mohou vydávat souhlas s jejich rušením a zřizováním. Do jejich kompetencí spadá dále například ochrana rostlin a živočichů a možnost zásahů vedoucích ke zlepšení přírodního a krajinného prostředí.

Ochrana ovzduší v přenesené působnosti obce

Dle zákona č. 201/2012 Sb. mají obce pravomoc například k činnostem týkajících se: vydávání závazného stanoviska k umístění a užívání stacionárního zdroje, obec si může vyžádat jeho kontrolu. Dohlíží na dodržování povinností, kdy má pravomoc vydávat rozhodnutí o zastavení provozu stacionárního zdroje a ukládat pokuty, které poté tvoří příjem dané obce. Pro dosažení nižšího znečištění ovzduší způsobeného dopravou, může obec vyhlásit na svém území nebo některé části opatření obecné povahy a to tzv. nízkoemisní zónu.

Ochrana vod v přenesené působnosti obce

Na základě zákona č. 254/2001 Sb. obce mají v kompetenci upravování, omezování, popřípadě zakazování nakládání s vodami, kdy mohou rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy tohoto dosáhnout, zejména, vyžaduje-li to veřejný zájem. U vod obecně povolují jejich odběr a akumulaci, u povrchových jejich využití k energetickému potenciálu a chovu, u podzemních vod poté jejich čerpání za účelem snižování jejich hladiny. Do jejich činnosti spadá povolování výsadby stromů a keřů v záplavové oblasti nebo třeba možnost těžby říčního materiálu. Je jimi prováděn vodoprávní dozor včetně zajištění nápravy a odstranění zjištěných závad.

Ochrana lesů v přenesené působnosti obce

Mezi orgány státní správy lesů patří dle zákona č. 289/1995 Sb. obecní úřady obcí s rozšířenou působností. V § 48 je vypsáno několik kompetencí těchto úřadů. Jsou

jimi například: rozhodování o pozemcích určených k plnění funkci lesa, udělování výjimek ze zákazu činností v lese, zajištění bezpečnosti osob a majetku, aby nedošlo k sesuvu půdy nebo pádu stromu a nedošlo k jejich ohrožení. Dále povolují a ukládají výjimky co se týče konání sportovních akcí na území lesů nebo určují podmínky pro lesní dopravu na cizích pozemcích a mnohé další.

Odpadové hospodářství v přenesené působnosti obce

Podle zákona č. 541/2020 Sb., má obecní úřad za úkol kontrolovat PO a FO, aby dodržovaly a využívaly obecní systém a jednaly v jeho souladu a aby měly zajištěno převzetí odpadu, který samy nezpracují. Obecní úřady obce s rozšířenou působností vedou a zpracovávají evidenci jimi vydaných souhlasů a kontrolují dodržování ustanovení právních předpisů. Jejich úkolem je zabezpečit odpad ohrožující nebo poškozující lidské zdraví nebo životní prostředí, zabezpečit únik škodlivin do prostředí a jeho následné předání do určeného zařízení. V případě potřeby může zakázat původci odpadu činnost za předpokladu, že nemá zajištěno převzetí odpadu. Obecní úřady vydávají postoj k plánům jak územním, tak regulačním podle stavebního zákona, a to z hlediska odpadového hospodářství.

6 Praktická část

6.1 Základní informace o Kuřimi

O Kuřimi je známa prvotní písemná zmínka v zakládací listině kostela svaté Máří Magdalény, která byla vydána v roce 1226 českým králem Přemyslem Otakarem I. V roce 1547 tuto obec odkoupilo město Brno. Velký negativní zásah pro relativně úspěšný hospodářský vývoj Kuřimi nastal v období třicetileté války, kdy byla Švédy v roce 1645 zpusťošena. Do roku 1848 ve zdejší zámku mělo město Brno centrální správu pro celé panství, z tohoto důvodu v tomto období spolu kuřimské a brněnské dějiny úzce souvisí. Ve druhé polovině 19. století provázela Kuřim spousta událostí spjatých s rozvojem obce, například zřízení pošty, založení četnické stanice a Sboru dobrovolných hasičů či zahájení provozu železniční stanice na trase Brno – Kuřim – Tišnov. Ve 20. století byl zahájen také železniční provoz na trase Kuřim – Veverská Bítýška a také byla dostavěna silnice z Kuřimi do Lipůvky. (Wanet, 2021)

Kuřim se nachází v Jihomoravském kraji a spadá do okresu Brno-venkov. Leží v nadmořské výšce 286 m n. m. K 1. 1. 2020 zde žije 10 675 obyvatel. (Wanet, 2021) Mapové zobrazení Kuřimi a její polohu společně s okolními obcemi lze vidět na Obrázku 5.

Obrázek 5: Mapové zobrazení Kuřimi

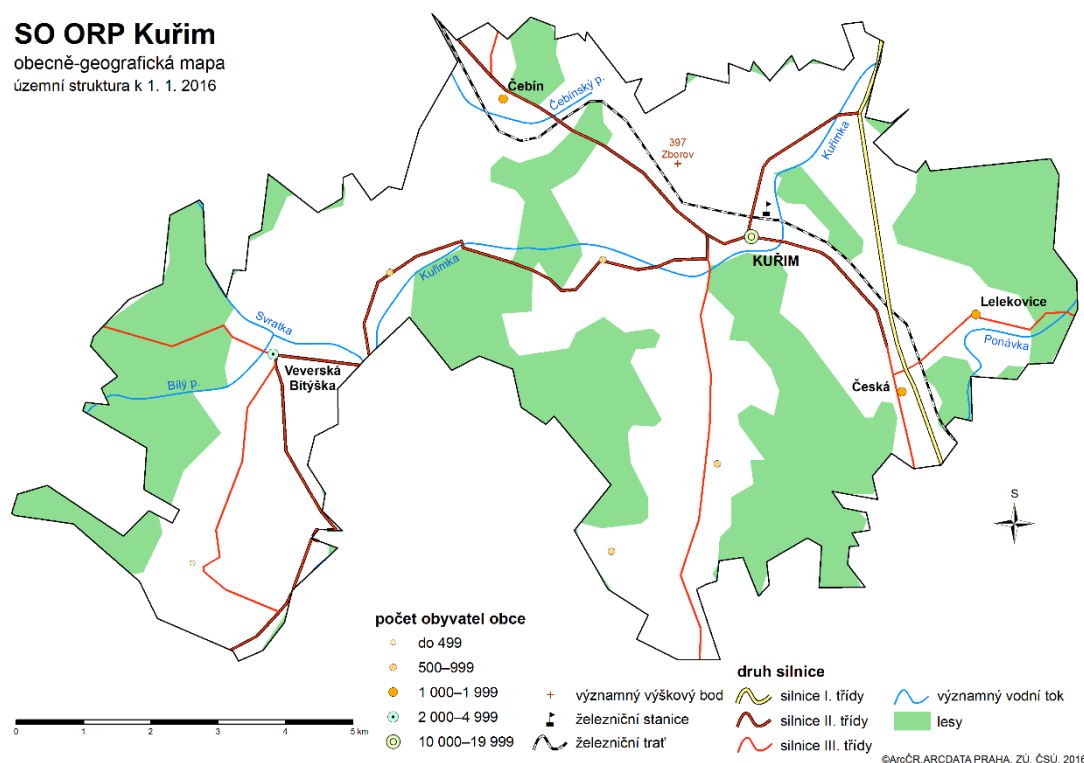
Zdroj: mapy.cz, 2021

Městský úřad Kuřim figuruje jako pověřený obecní úřad a zároveň představuje úřad obce s rozšířenou působností, kterým se stal 1. 1. 2003. Ve společném zájmu občanů a zájmu obce vykonává rovněž samostatnou působnost. Úřad, v čele se starostou, se řídí zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích a dále také zvláštními zákony, skrze které jsou na úřad přeneseny práva a povinnosti.

Kuřim jakožto obec s rozšířenou působností sama patří do správního obvodu Kuřim spolu s obcemi Čebín, Česká, Hvozdec, Chudčice, Jinačovice, Lelekovice, Moravské Knínice, Rozdrojovice a Veverská Bítýška, jmenovaný správní obvod lze vidět na Obrázku 6. Pro obyvatele, kteří žijí v těchto obcích vykonává Kuřim činnosti, které obce nemají v kompetenci. Obvod čítá 22 776 obyvatel. (Město Kuřim, 2021)

Obrázek 6: Správní obvod obce s rozšířenou působností Kuřim

SO ORP Kuřim
obecně-geografická mapa
územní struktura k 1. 1. 2016

Zdroj: CZSO, 2016

S okolními obcemi vytvořila Kuřim v roce 2005 mikroregion Kuřimka, kam spadají kromě Kuřimi dále Moravské Knínice, Chudčice a Veverská Bítýška. Region vznikl na základě dohody, a to za účelem spolupráce a rozvoje ve všech činnostech, převážně tedy byla zamýšlena kooperace v rámci cestovního ruchu a rozvoje cykloturistiky. Název Kuřimka vznikl z odvození od potoka Kuřimka, který obce spojuje tím, že všemi protéká. Mikroregion se pyšní rozmanitým lesním komplexem a tím se řadí mezi nejvýznamnější rekreační oblasti blízké západní a severozápadní části Brna. (Mikroregion Kuřimsko, 2021)

6.2 Životní prostředí města Kuřim

Voda

Skrze Kuřim protékají dva potoky. Jedním je Kuřimka a druhým Luční potok, který se do ní vlévá. Je zde také malý rybník Srpek. Z pohledu SO ORP Kuřim mezi hlavní toky patří vedle Kuřimky také Bílý Potok a Svratka. Z hlediska vodních ploch se zde nenacházejí žádné významné, je zde Brněnská přehrada, která ale zasahuje pouze okrajově. Co se týče hydrogeologických poměrů, jsou na celém území konstantní,

zdroje podzemní vody jsou zastoupeny ve velkém množství, ale jsou velmi drobné. Z toho vyplývá negativum z hlediska zásobování obyvatelstva vodou, a to kvůli přítomnosti železa, dusičnanů a manganu. Oproti tomu velké zdroje podzemní vody zde prakticky nejsou. Celkový stav podzemních vod je na území SO ORP Kuřim brán jako částečně nevyhovující. Povrchové vody jsou znečištěné zvláště zemědělskou činností a odpadními vodami z nemovitostí. (Urbanistické středisko Brno, 2016 a)

Půda

Geologické složení území SO ORP Kuřim je rozmanité. Skládá se z permokarbonských hornin (pískovce, jílovce, slepence) a terciérních hornin (písky, jíly), dále území tvoří granitoidy a důležité zastoupení mají čtvrtohorní eolické horniny (spraše), ty vytvářejí základní matečnou horninu zemědělských půd. Těžba nerostných surovin je možná z ložisek stavebního kamene a vápence, u kterého již probíhá rekultivace. Zemědělská půda na území se vyznačuje vysokou kvalitou, neboť půdy neobsahují nadlimitní hodnoty cizorodých látek. (Urbanistické středisko Brno, 2016 b)

Ovzduší

Ovzduší a jeho znečištění je v Kuřimi ovlivňováno z části domácnostmi, které používají k topení uhlí. Hlavním důvodem je ale automobilová doprava, jak osobní, tak nákladní. S narůstajícím provozem se automobilová doprava stává dominantním problémem, v roce 2018 proběhlo měření kvality ovzduší v lokalitách Česká a Kuřim. Obě lokality jsou dopravou ovlivněny odlišně, v Kuřimi problém představuje jak intenzita dopravy, tak zvláště její plynulost, v České je to intenzita, neboť se nachází v těsné blízkosti rychlostní silnice. Z měření vyplývá, že přítomnost částic PM₁₀ je závislá primárně na plynulosti dopravy a lokálních topeništích, již ne tolik na počtu vozidel. Z toho důvodu bylo také částic PM₁₀ naměřeno v Kuřimi značně více než v obci Česká, což je způsobeno především neplynulým provozem, kdy auta popojíždí v kolonách a zastavují, kdežto kolem České jedou konstantní rychlostí. I v porovnání s brněnskými stanicemi imisního monitoringu byly koncentrace PM₁₀ v Kuřimi ve většině případů značně vyšší. Kromě plynulosti dopravy za tento fakt může také horší provětrávanost lokality a meteorologické podmínky, kdy vyšší

koncentrace jsou v dny s nižšími teplotami, kdy je nutnost topit a nižšími rychlostmi větru, kdy jsou horší rozptylové podmínky škodlivin. (Centrum dopravního výzkumu, 2018)

Jediné východisko pro zlepšení ovzduší v Kuřimi je již léta plánovaný obchvat. Ovšem jeho realizace není otázkou brzké budoucnosti vzhledem k rozporům mezi jižní a severní variantou stavby. Krátkodobých variant, jak ovzduší ulevit není mnoho, avšak město Kuřim se snaží alespoň navýšit úklid cest nad rámec běžných norem, kdy v letních měsících je to až každých 14 dní. (Osouch, 2018)

6.3 Výsledky

6.3.1 Příjmy a výdaje města Kuřim

Pro představu lze vidět v Tabulce 13 s jak velkým objemem příjmů a výdajů město Kuřim hospodařilo v posledních letech.

Tabulka 13: Příjmy a výdaje města Kuřim v letech 2015–2020 (v tis. Kč)

Příjmy						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Daňové	156 227	166 207	181 247	197 159	198 748	202 799
Nedaňové	35 868	36 661	40 884	40 367	45 981	41 784
Kapitálové	25 431	4 633	6 584	6 118	230	139
Finanční transfery	34 067	56 333	29 156	82 360	45 681	60 582
Příjmy celkem	251 593	263 834	257 871	326 004	290 640	305 304
Výdaje						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bezpečnost a veřejný pořádek	2 000	1 929	1 039	1 333	621	3 445
Bydlení	8 606	8 739	10 269	10 670	11 360	8 686
Doprava	32 159	26 183	27 849	51 568	39 249	68 564
Komunální služby	6 813	9 288	9 301	22 586	15 993	11 586
Kultura	12 404	12 166	22 941	111 451	74 103	40 093
Průmysl a stavebnictví	12 835	8 840	4 419	19 221	22 409	4 980
Sociální služby	5 476	5 537	6 854	12 249	19 251	11 209
Školství	24 498	46 368	38 512	66 585	72 395	34 744
Tělovýchova a zájmová činnost	11 663	12 773	67 641	63 426	34 040	22 978
Veřejná správa	64 039	57 137	64 871	44 471	60 038	80 394
Zdravotnictví	17	98	0	-	-	-
Zemědělství	610	911	546	788	775	234
Životní prostředí	17 980	19 685	19 969	23 221	19 938	21 515
Ostatní	1 140	30	-	20	-	25
Výdaje celkem	200 240	209 684	274 211	427 589	370 172	308 453
Saldo	51 353	54 150	-16 340	-101 585	-79 532	-3 149

Zdroj: GORDIC, 2020, zpracování vlastní

V roce 2015 a 2016 hospodaření města Kuřim skončilo kladným saldem, z důvodu neuskutečnění všech plánovaných investičních akcí, jako byla například plánovaná rekonstrukce kulturního domu nebo zvýšení kapacity základní školy. Ve všech letech

byly daňové příjmy vysoké, tedy představovaly pro Kuřim nejdůležitější složku příjmů. Naopak nejmenší složka příjmů je ve všech letech tvořena příjmy kapitálovými, které byly vybrány například z pronájmů nemovitostí, poskytnutých služeb či vybraných pokut. Výdaje v letech 2015 a 2016 byly použity především na zabezpečení chodu města, zabezpečení veškerých agend výkonu státní správy a na investičních akce města. (Město Kuřim, 2021) Ze čtrnácti skupin, do kterých jsou výdaje v Tabulce 13 rozčleněny jsou na prvních třech příčkách shodně pro oba roky výdaje na veřejnou správu, dopravu a školství, což i odpovídá tomu, na co byly výdaje primárně použity dle závěrečného hospodaření města Kuřim. Výdaje na životní prostředí obsadily čtvrtou příčku z hlediska všech výdajů, do kterých obec nejvíce investovala. Životní prostředí hraje pro Kuřim důležitou roli, neboť má významnou pozici z hlediska množství investic, které se do životního prostředí investují. Za posledních šest zmíněných let je to průměrně 8,4 % finančních prostředků z celkového rozpočtu Kuřimi, které do životního prostředí proudí.

V letech 2017-2019 hospodaření města Kuřim skončila se záporným saldem, důvodem bylo zahájení investičních akcí, primárně rekonstrukce kulturního domu a výstavba sportovní haly. Největší deficit nastal v roce 2018, kdy Kuřim uzavřela smlouvu o úvěr ve výši 150 mil. Kč. Úvěr byl čerpán v letech 2018 a 2019. Hlavní složkou příjmů byly nadále daňové příjmy. V roce 2018 získala Kuřim největší finanční transfer, kdy dotace mířily na již zmíněnou rekonstrukci kulturního domu a výstavbu sportovní haly. Co se týče výdajů, které šly ve velkém do investičních akcí, byly i nadále používány pro zabezpečení samotného chodu města. (Město Kuřim, 2021) Z pohledu životního prostředí a výdajů na něj vynaložených, je životní prostředí stále v popředí, kam proudí výdaje. Dostaly se před něj například skupiny výdajů na kulturu nebo tělovýchovnou a zájmovou činnost, což je očekávané z důvodu realizace investičních akcí, stále se ale zájem a výše výdajů na životní prostředí pohybuje v první polovině všech výdajů, kam obec peníze směřuje nejvíce.

6.3.2 Příjmy a výdaje města Kuřim související s životním prostředím

Jako první jsou uvedeny v Tabulce 14 příjmy města Kuřim v rámci životního prostředí.

Tabulka 14: Příjmy města Kuřim související s životním prostředím v letech 2015-2020 (v tis. Kč)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Poplatek za provoz, shromažďování a odstraňování komunálního odpadu	5024	5162	4802	5391	4362	4746
Poplatky za odnětí pozemků plnění funkcí lesa	0	0	6	0	1	0,5
Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu	235	923	673	376	1526	569
Rybářské lístky	129	137	172	81	96	90
Lovecké lístky	4	5	5	2	3	1

Zdroj: GORDIC, 2020, zpracování vlastní

Největší příjem ve všech letech připadá na poplatek za provoz, shromažďování a odstraňování komunálního odpadu, ten se za posledních šest let pohybuje s maximálním rozdílem přibližně 1 milion Kč. Druhým největším příjmem jsou odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, zde je výše příjmů z tohoto poplatku více rozdílná. Tento fakt potvrzuje i doc. Ing. Miroslav Hájek, Ph.D. (2000), který uvádí: „U příjmů v oblasti odnětí zemědělské půdy je sice zřejmá nerovnoměrnost tvorby příjmů, ta je však pochopitelná, neboť tyto příjmy jsou závislé na tom, kdy došlo k odnětí půdy, protože tyto odvody jsou většinou splatné jednorázově“. Co se týče poplatků za odnětí pozemků plnění funkcí lesa zastupují mezi příjmy města Kuřim v porovnání s ostatními minimum, v letech 2015, 2016 a 2018 nebylo jejich zastoupení vůbec realizované. Specifickou kategorií jsou správní poplatky, do kterých se z pohledu životního prostředí řadí v rámci města Kuřim rybářské a lovecké lístky, jejich sazby jsou pro rok 2021 ve výši 1000 Kč na dobu neurčitou.

V následující Tabulce 15 jsou znázorněny výdaje města Kuřim, které se týkají životního prostředí.

Tabulka 15: Výdaje města Kuřim související s životním prostředím na základě rozdělení dle rozpočtové skladby veřejných výdajů v letech 2015-2020 (v tis. Kč)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sběr a svoz komunálních odpadů	6 236	5 779	5 715	5 674	6 223	5 777
Ostatní nakládání s odpady	1 445	1 467	1 432	1 340	1 116	1 436
Sběr a svoz ostatních odpadů (jiných než nebezpečných)	4 835	5 964	5 804	6 863	7 382	8 387
Sběr a svoz nebezpečných odpadů	99	81	79	88	152	136
Nakládání s odpady celkem	12 615	13 291	13 030	13 965	14 873	15 736
Protierozní, protilavinová a protipožární ochrana	130	588	24	3 434	121	85
Celospolečenské funkce lesů	66	64	6	0	51	4
Péče o vzhled obcí a veřejnou zeleň	5 136	1 467	5 804	5 717	4 944	5 666
Chráněné části přírody	100	77	0	46	0	0
Ochrana biodiverzity a krajiny celkem	5 432	2 196	5 834	9 197	5 116	5 755
Odvádění a čištění odpadních vod a nakládání s kaly	9 514	7 977	3 089	5 958	18 134	3 459
Úpravy drobných vodních toků	359	350	213	592	126	271
Pitná voda	2 962	513	1 116	12 670	4 149	1 243
Ochrana vody celkem	12 835	8 840	4 418	19 220	22 409	4 973
Ochrana ovzduší	0	0	0	0	0	0
Ochrana půdy a podzemní vody celkem	0	0	0	0	0	0
Redukce působení fyzikálních faktorů	0	0	0	0	0	0
Výzkum životního prostředí	0	0	0	0	0	0
Ostatní činnosti v ekologii celkem	0	0	0	0	0	0
Správa v ochraně životního prostředí celkem	-	-	-	-	-	-
Upravený rozpočet	40 701	34 054	29 982	32 860	35 490	24 769
Skutečné čerpání	30 881	28 589	24 394	42 441	42 398	26 492

Zdroj: GORDIC, 2020, zpracování vlastní

Mezi nejvíce stabilní skupinu výdajů, kam zároveň směřuje největší část prostředků z rozpočtu životního prostředí jsou výdaje na nakládání s odpady. Každým rokem se výdaje na odpady lineárně zvyšují průměrně o 625 000 Kč. Pouze v roce 2017 došlo k poklesu těchto výdajů o 261 000 Kč oproti předchozímu roku. V rámci ochrany biodiverzity a krajiny Kuřim vynakládá finanční prostředky zvláště do kategorie „Péče o vzhled obcí a veřejnou zeleň“ v průměru téměř 5 000 000 Kč ročně. Tyto výdaje jsou ve všech výše uvedených letech poměrně stabilní, pouze v roce 2016 je vidět markantní rozdíl výdajů do této oblasti. Poslední významnou skupinou z pohledu výše výdajů zaujímají finanční prostředky směřující do vodního hospodářství. Za posledních 6 let je průměr výdajů 12 115 830 Kč, kdy největší výdaje byly v roce 2019 a to 22 409 000 Kč, naopak nejmenší byly v roce 2017 ve výši 4 418 000 Kč. V tabulce jsou také uvedeny další kategorie, které rozpočtová skladba obsahuje, avšak město Kuřim žádnou z těchto kategorií nefinancuje. Poslední kategorií je Správa v ochraně životního prostředí, do které spadají například platy zaměstnanců, kde nebylo možné zjistit konkrétní hodnoty, proto je kategorie bez konkrétních dat.

Na posledních dvou řádcích tabulky je uveden upravený rozpočet a také skutečné čerpání rozpočtu. V letech 2015-2017 Kuřim nevyužila prostředky z upraveného rozpočtu ze 100 %, naopak v následujících letech 2018-2020 bylo skutečné čerpání upraveného rozpočtu poměrně výrazně přečerpáno.

Při srovnání příjmu, který Kuřim obdrží z poplatku za provoz, shromažďování a odstraňování komunálního odpadu a následných celkových nákladů, které musí na nakládání s odpady vynaložit je patrné, že město Kuřim nevybere na zmíněném poplatku ani polovinu toho, co jí poté nakládání s odpady stojí. Tento velký rozdíl, musí Kuřim vyplnit vlastními finančními zdroji a představuje tedy pro ni velkou položku, kterou musí z rozpočtu tímto směrem vyčerpat. Tento fakt může být zapříčiněn tím, že město Kuřim provozuje pro občany sběrné dvory, kam můžou odkládat odpad bez jakéhokoliv poplatku, tedy všechny náklady na provoz tří sběrných dvorů finančně zatěžují Kuřim.

Záměr provozu sběrných dvorů je, aby nebyly realizovány na území města černé skládky a aby všichni občané byli motivováni odpad uložit tam, kam patří. Proto mají občané tuto bezplatnou možnost, kterou financuje samo město. Další možnou příčinou je relativně nízký za komunální odpad, který byl sice v roce 2021 navýšena

na 550 Kč, stále je zde ovšem možnost růstu tohoto poplatku v rámci ulehčení vynakládání finančních prostředků směřujících na nakládání s odpady.

6.4 Výsledná komparace municipalit

V rámci analýzy a vyhodnocení hospodaření města Kuřim v oblasti životního prostředí je pro porovnání a podložení korektnosti dat vybráno město Kuřimi co nejvíce blízké a zároveň podobné svojí charakteristikou, a to město Boskovice, které leží vzdušnou čarou vzdálené 23 km, s počtem 11 680 obyvatel, tedy rozdíl oproti Kuřimi je 1000 obyvatel. (CZSO, 2020) Dále je k porovnání vybráno město Turnov nacházející se v centru Chráněné krajinné oblasti Český ráj, s počtem obyvatel 14500. (Město Turnov, 2021) Město je záměrně vybráno z jiné části České republiky, aby bylo porovnání dat co nejvíce objektivní.

V tabulce 16 jsou porovnány tři druhy příjmu, které města vybírají jako poplatky spojené s životním prostředím. Prvním je poplatek za provoz, shromažďování a odstraňování komunálního odpadu. Výše příjmu z tohoto poplatku je pro všechny uvedené roky nejvyšší ve městě Turnov. Tento fakt je odůvodnitelný, neboť město Turnov má nejvíce obyvatel a zároveň nejvyšší průměrný poplatek, který činí 660 Kč ve všech uvedených letech. V Kuřimi byl poplatek v letech 2015–2019 ve výši 500 Kč, v Boskovicích 550 Kč, následně byl na rok 2020 v obou městech zvednut, v Kuřimi na 550 Kč a v Boskovicích na 690 Kč. Rozdílné zvýšení poplatku v obou městech (50 Kč a 140 Kč) se podepisuje na výši příjmu v roce 2020, kdy Boskovice vybrali za odpad o poznání více. (Město Boskovice, 2019) Dalším poplatkem, který obě města vybírají je poplatek za odnětí pozemků plnění funkcí lesa, kdy výše příjmu z tohoto poplatku je v Kuřimi nízká, v letech 2015, 2016 a 2018 nevybrala Kuřim na tomto poplatku vůbec nic, tedy příjem je nulový. Podobně jako Kuřim i Turnov z tohoto poplatku nemá téměř žádné příjmy vyjma roku 2015, kdy Turnov vybral 2000 Kč. Oproti tomu Boskovice žádný rok neměly příjem z tohoto poplatku nulový, tento fakt může být dán tím, že v blízkosti města se nachází více zalesněné půdy. Posledním druhem příjmu jsou odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, kde nejvíce profitovalo město Turnov s průměrným příjmem 1 027 830 Kč / rok, následně pak město Kuřim a nejméně město Boskovice, které vybralo v průměru pouze 69 700 Kč / rok.

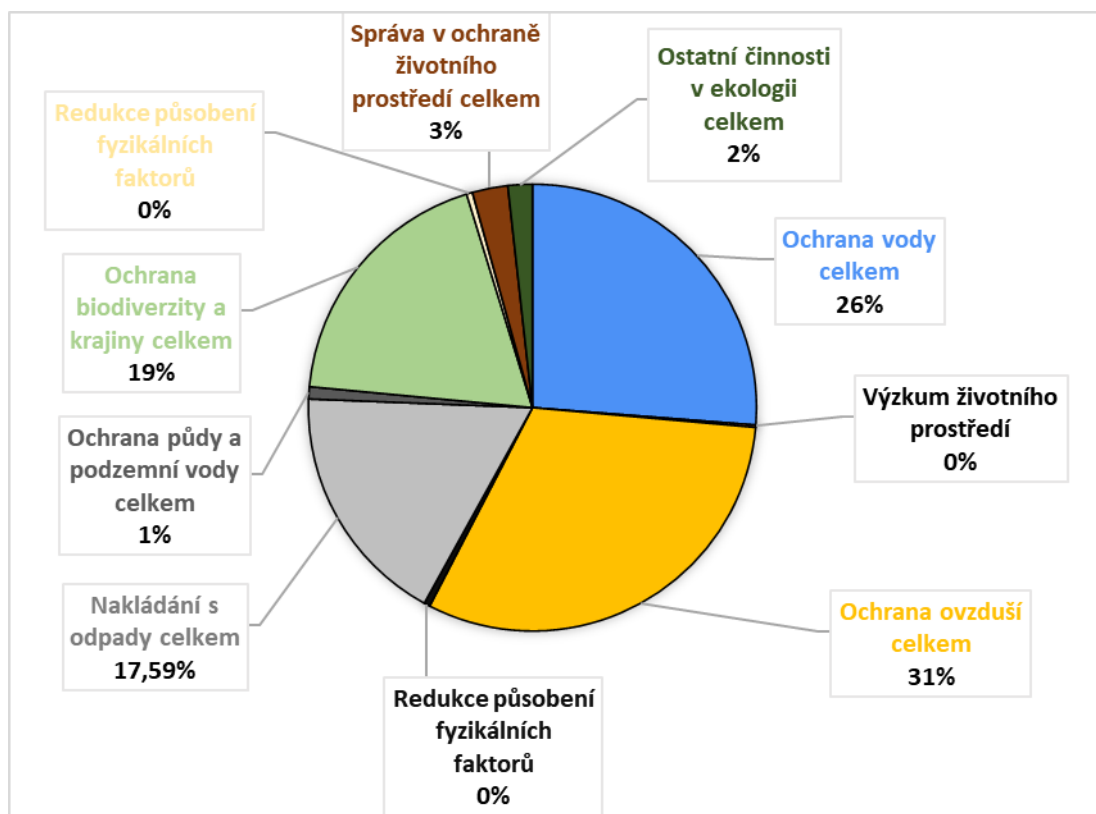
Tabulka 16: Porovnání příjmů mezi městy Kuřim, Boskovice a Turnov (v tis. Kč)

Druh příjmu	Město	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Poplatek za provoz, shromažďování a odstraňování komunálního odpadu	Kuřim	5 024	5 162	4 802	5 391	4 362	4 746
	Boskovice	6 155	6 402	6 362	5 933	6 600	7 645
	Turnov	7 858	8 058	7 226	7 463	7 428	7 688
Poplatky za odnětí pozemků plnění funkcí lesa	Kuřim	0	0	6	0	1	0,5
	Boskovice	10	98	15	9	7	3
	Turnov	2	0	0	0	0	0
Odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu	Kuřim	235	923	673	376	1526	569
	Boskovice	4	196	48	64	85	21
	Turnov	15	1 541	36	3 943	504	128

Zdroj: GORDIC, 2020; GORDIC, 2021 a, GORDIC, 2021 b, zpracování vlastní

Při porovnání výdajů města Kuřimi, Boskovic a Turnova souvisejících s životním prostředím, je použito rozdělení z přednášky: „Financování ochrany životního prostředí“ 13. 10. 2020 prezentované doc. Ing. Miroslavem Hájkem Ph.D., kde prezentoval rozdělení veřejných výdajů na ochranu životního prostředí dle rozpočtové skladby členěné do deseti skupin. Zmiňované rozdělení spolu s průměrným procentuálním zastoupením jednotlivých částí pro celou Českou republiku v letech 2015-2019 je znázorněno na Obrázku 7, který je vidět níže.

Obrázek 7: Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí

Zdroj: CENIA, 2021, zpracování vlastní

Podle rozdělení z Obrázku 7 je vytvořena Tabulka 17, kde mají města zastoupené čtyři největší části, kterými jsou nakládání s odpady, ochrana vody, ochrana biodiverzity a krajiny a ochrana ovzduší. Zbylé části nejsou v Tabulce 17 uvedeny z důvodu nulového zastoupení u všech měst, z čehož plyne zanedbání těchto zbylých kategorií při následném srovnání.

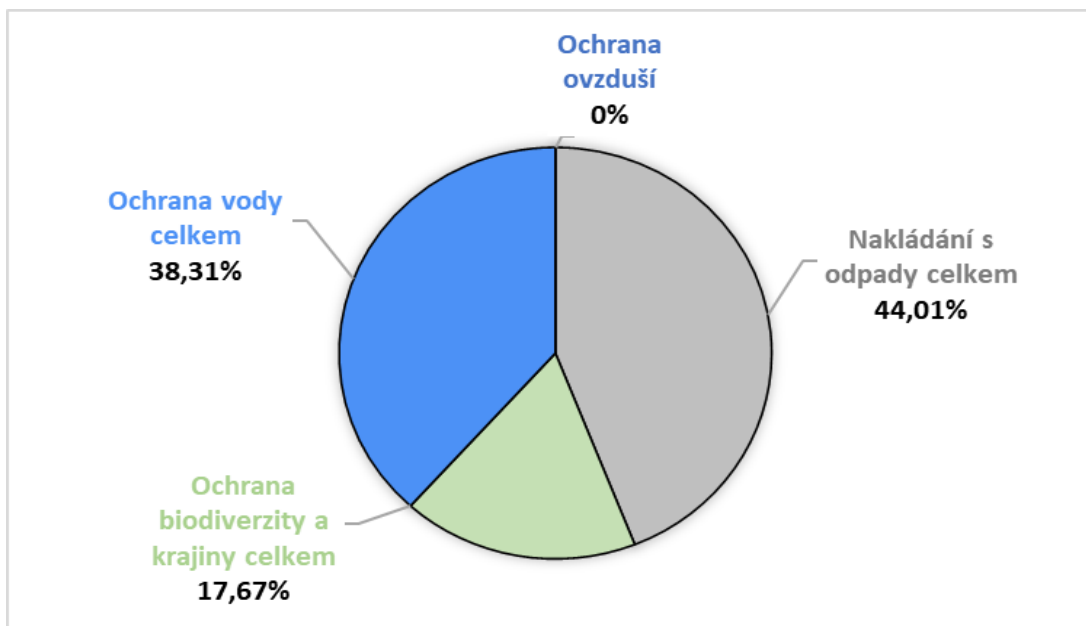
Tabulka 17: Porovnání výdajů mezi městy Kuřim, Boskovice a Turnov (v tis. Kč)

Druh výdaje	Město	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nakládání s odpady	Kuřim	12 615	13 291	13 030	13 965	14 873	15 736
	Boskovice	11 965	8 363	8 297	11 427	10 356	15 781
	Turnov	36 461	23 793	27 796	31 002	32 230	28 311
Ochrana biodiverzity a krajiny	Kuřim	5 236	1 544	5 804	5 763	4 944	5 666
	Boskovice	4 556	4 607	7 392	5 843	5 776	5 192
	Turnov	11 334	11 069	11 057	11 847	11 210	10 034
Ochrana vody	Kuřim	12 835	8 840	4 418	19 220	22 409	4 973
	Boskovice	10 411	10 491	2 693	1 182	8 728	11 695
	Turnov	7 021	6 570	10 101	24 663	15 156	28 862
Ochrana ovzduší	Kuřim	0	0	0	0	0	0
	Boskovice	0	0	0	0	0	0
	Turnov	71	0	0	105	105	4

Zdroj: GORDIC, 2020; GORDIC, 2021, zpracování vlastní

Pro lepší vizuální představu jsou z dat z Tabulky 17 vytvořeny tři koláčové grafy, kdy Obrázek 8 znázorňuje výdaje na ochranu životního prostředí, které pocházejí z rozpočtu města Kuřim. Na Obrázku 8 je vidět rozdělení výdajů do čtyř hlavních částí. V porovnání s Obrázkem 7 pro Českou republiku, kde největší část zaujímá Ochrana ovzduší a nejméně Nakládání s odpady, má Kuřim výdaje do těchto dvou kategorií zcela reverzní. Zbylé dvě části jsou ve shodném pořadí. Vzhledem k předchozímu zjištění, největší zastupující část v případě města Kuřim zaujímá nakládání s odpady, exaktně vyjádřeno 44 %. Dále pak následuje ochrana vody se svými 38 %. Nejmenší část výdajů připadá na ochranu biodiverzity a krajiny, přesně 18 %. Přičemž výdaje na ochranu ovzduší má město Kuřim nulové.

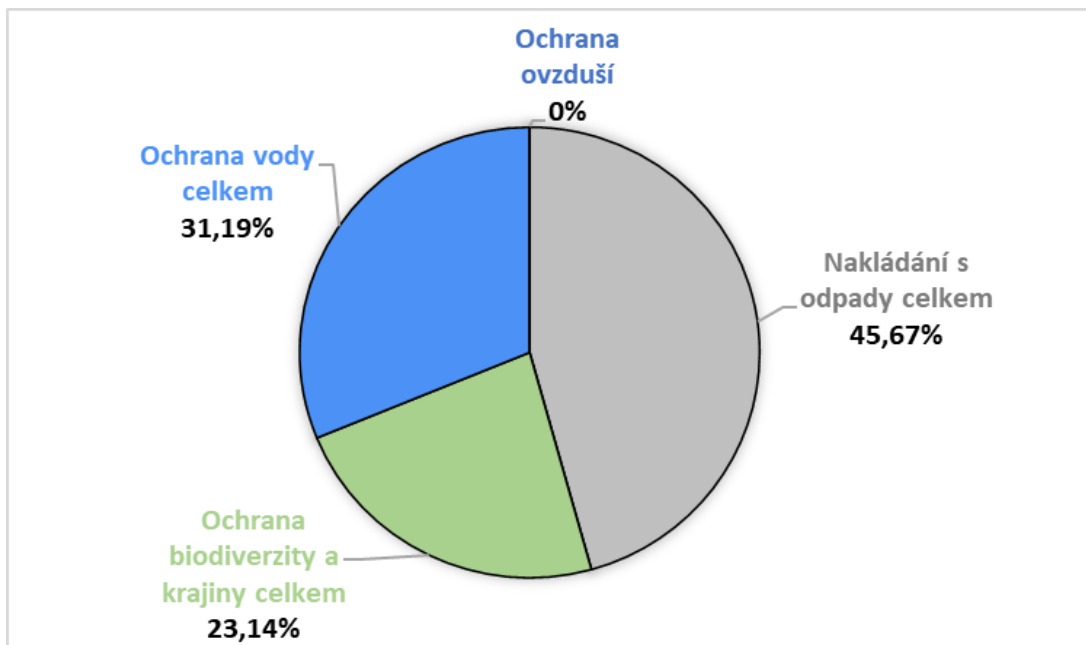
Obrázek 8: Výdaje na ochranu životního prostředí z rozpočtu města Kuřim

Zdroj: GORDIC, 2020, zpracování vlastní

Pro porovnání je zároveň vytvořen i Obrázek 9, který ukazuje výdaje na ochranu životního prostředí z rozpočtu města Boskovice. I v tomto případě také odpovídá rozdělení do čtyř hlavních částí, ale i zde procentuální rozdělení s Obrázkem 7 není přesně shodné dle veřejných výdajů České republiky. Pořadí jednotlivých kategorií je shodné s městem Kuřim. Konkrétní hodnoty vyjádřené v % lze vidět na obrázku níže.

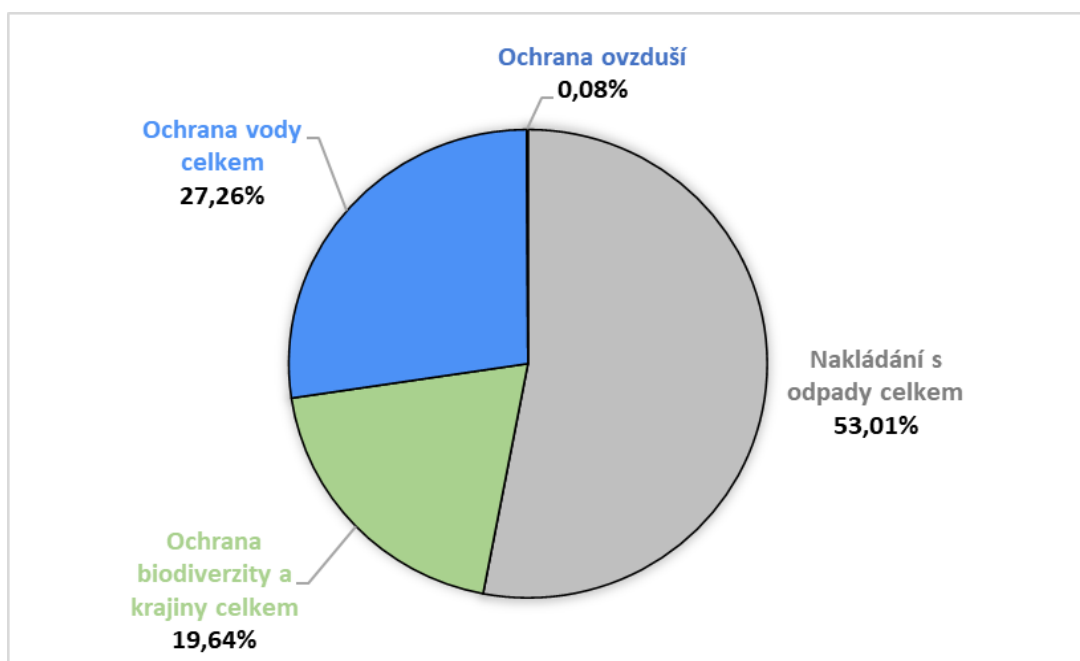
Obrázek 9: Výdaje na ochranu životního prostředí z rozpočtu města Boskovice

Zdroj: GORDIC, 2021 a, zpracování vlastní

V rámci porovnávání je přiložen i Obrázek 10 znázorňující výdaje města Turnov, shodně jako u obou předešlých měst i zde koresponduje pořadí jednotlivých kategorií co se týče jejich velikostního zastoupení. Výjimkou je kategorie ochrany ovzduší, která ve srovnání s předchozími městy je zastoupena z 0,08 %.

Obrázek 10: Výdaje na ochranu životního prostředí z rozpočtu města Turnov

Zdroj: GORDIC, 2021 b, zpracování vlastní

7 Diskuse

V primární části analýzy rozpočtu města Kuřim je zjištěno, že z pohledu celkových výdajů plyne významnost životního prostředí, neboť za všechny zkoumané roky se umisťuje v přední skupině investovaných prostředků do něj. V návaznosti na tyto velké výdaje do životního prostředí jsou úzce spjaté i příjmy z poplatků na ochranu životního prostředí. V tomto směru ale Kuřim nenaplnila očekávání, jelikož celkové výdaje do životního prostředí jsou mnohonásobně vyšší než příjmy z poplatků. V rámci této skutečnosti by Kuřim mohla zvážit navýšení samotných sazeb poplatků nebo zjištění skutečnosti, zda nemůže vybírat i některé další.

V sekundární části analýzy při porovnání hlavních částí výdajů ostatních municipalit nedošlo k předpokladu, že výdajové skupiny municipalit budou kopírovat pořadí skupin veřejných výdajů na ochranu životního prostředí. Avšak při komparaci výdajů na ochranu životního prostředí měst Kuřim, Boskovic a Turnova je patrné, že všechna města vkládají nejvíce finančních prostředků do nakládání s odpady, dále pak do ochrany vody a ochrany biodiverzity a krajiny. Poměrné zastoupení je u měst identické, liší se pouze rozdíly v procentech jednotlivých částí. V konečném srovnání s rozpočtovou skladbou veřejných výdajů na ochranu životního prostředí je poměrné zastoupení částí odlišné, kdy jeho největší procentuální zastoupení připadá na ochranu ovzduší a to 31 %, následuje její ochrana vody s 26 %, dále pak ochrana biodiverzity a krajiny zastoupená 19 % a nejmenší díl výdajů z této čtveřice zaujímá nakládání s odpady 18 %.

Závěr

Předložená práce se zabývala ekonomickými nástroji ochrany životního prostředí, které jsou důležité pro udržitelnost životního prostředí, a které mají za cíl regulovat negativní vlivy na životní prostředí, aby nedocházelo k jeho nadměrnému poškozování. Studie ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí byla následně zaměřena na město Kuřim. Jako první byla zpracována na základě literární rešerše teoretická část, která poskytla potřebné teoretické poklady pro zhotovení praktické části.

Za účelem naplnění cíle práce, kterým bylo posoudit význam a analyzovat využívání ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí na příkladu města Kuřim byla použita průběžná online komunikace s odpovědnými osobami veřejné správy odboru životního prostředí a odboru finančního města Kuřim.

Výsledky analýzy ukázaly, že Kuřim využívá 3 ekonomické nástroje ochrany životního prostředí a správní poplatky – rybářské a lovecké lístky. Finanční příjmy z těchto nástrojů přispívají do celkového rozpočtu města. Kuřim na základě poplatku za provoz, shromažďování a odstraňování komunálního odpadu vybere každý rok v průměru 4,9 mil. Kč, což je v porovnání s výdaji, které musí město do nakládání s odpady vynaložit méně než polovina. Z čehož plyne, že Kuřim musí vynakládat poměrně značnou část prostředků z vlastních zdrojů. Dílčím cílem bylo porovnání s dříve publikovanými analýzami pro jiné municipality. Dílčí cíl byl naplněn v rámci porovnání se třemi vybranými municipalitami v kapitole *Výsledná komparace municipalit*, které byly pro porovnání zvoleny jako nejvhodnější. Vzhledem k faktu, že takové již dříve publikované analýzy neexistují nebo nejsou vhodné. Z porovnání municipalit bylo zjištěno, že všechna tři města mají shodné pořadí velikosti jednotlivých skupin výdajů ochrany životního prostředí, lišící se pouze v procentuálním zastoupení. Při pohledu na výdaje města Turnov bylo zjištěno, že jako jediné město vynakládá prostředky na ochranu ovzduší, byť se jedná o poměrně malé procento.

Z celkového pohledu praktické části je patrné, že výdaje na ochranu životního prostředí hrají nezastupitelnou roli, přestože nejsou brány jako oficiální ekonomický nástroj na ochranu životního prostředí. Tato skutečnost je shodná s tvrzením v literatuře „Efektivnost výdajů z veřejných rozpočtů na ochranu životního prostře-

dí“, kde je uvedeno: „*Veřejné finance hrají klíčovou roli v rámci nástrojů. Proto je blíže uveden systém a charakteristika nástrojů včetně úlohy a začlenění výdajů z veřejných rozpočtů.*“ (Hájek, 2000)

Práce může být využita městem Kuřim jako inspirace ke zlepšení, popřípadě zefektivnění vybírání poplatků pro nakládání s odpady. Částečné řešení tohoto problému by mohlo být navýšení sazby poplatku za komunální odpad. Rovněž si může vzít příklad ze zjištěných výsledků, kdy při porovnání výdajů municipalit, byl zjištěn fakt nulového vynakládání prostředků Kuřimi do ochrany ovzduší. Z čehož plyne, že by jej mělo zakomponovat do svých výdajů na ochranu životního prostředí, vzhledem ke špatné situaci ovzduší ve městě.

Legislativní zdroje:

- (1) Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.
- (2) Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění.
- (3) Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, v platném znění.
- (4) Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění.
- (5) Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, v platném znění.
- (6) Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), v platném znění.
- (7) Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů, v platném znění.
- (8) Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, v platném znění.
- (9) Zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, v platném znění.
- (10) Zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, v platném znění.
- (11) Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech, v platném znění.
- (12) Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, v platném znění.
- (13) Zákon č. 695/2004 Sb., Zákon o podmínkách obchodování s povolenkami na emise skleníkových plynů a o změně některých zákonů, v platném znění.

Knižní zdroje:

- (1) BROŽOVÁ, Kateřina, VOLAUFOVÁ, Lenka, ed., 2008. *Hospodářství a životní prostředí v České republice po roce 1989*. ISBN 978-80-85087-67-3.
- (2) DIENSTBIER, Filip, ed., 2011. *Nástroje ochrany životního prostředí – role práva: sborník z mezinárodní vědecké konference*. ISBN 9788087382134.
- (3) FEDEROVÁ, Anna. *Ekonomické a sociální souvislosti udržitelného rozvoje: Emisní povolenky ve finančním účetnictví*. 2005. ISBN 80-719-4790-3.
- (4) JÍLKOVÁ, Jiřina., 2006. *Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost*. ISBN 80-737-9002-5.
- (5) KOVÁŘ, Jaromír a Zdeněk ŠTĚPÁNEK., 1993. *Poplatky a daně nejen k ochraně životního prostředí*. ISBN 80-707-3049-8.
- (6) MEZŘICKÝ, Václav ed., 2005. *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. ISBN 80-7367-003-8.
- (7) NOVÁČEK, Pavel., 2011. *Udržitelný rozvoj*. ISBN 978-80-244-2795-9.
- (8) REMTOVÁ, Květa., 2006. *Strategie podniku v péči o životní prostředí: dobrovolné nástroje*. Praha: Oeconomica., ISBN 80-245-1086-3.
- (9) RITSCHELOVÁ, Iva a kol., 2004. *Úvod do ekonomiky životního prostředí*, Environmental management. ISBN 80-7044-581-5.
- (10) RITSCHELOVÁ, Iva a kol., 2006. *Politika životního prostředí: vybrané kapitoly*. Environmental management. ISBN 80-704-4779-6.

Online zdroje:

- (1) AOPK., 2021 b. *Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-programy/program-podpora-obnovy-prirozenych-funkci-krajiny/>
- (2) BUDSKÝ, Šimon., 2001. *Ekonomické nástroje v ochraně ovzduší* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: http://envis.praha-mesto.cz/rocenky/DZ_OO/pril_practexty/BK09/1_EkonNastroje.pdf
- (3) BULAJIC, Stanko a kol. 2020. *ECONOMIC INSTRUMENTS IN THE ENVIRONMENTAL PROTECTION - SERBIAN CASE* [online]. [cit. 2020-11-22]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/344616606_ECONOMIC_INSTRUMENTS_IN_THE_ENVIRONMENTAL_PROTECTION_-_SERBIAN_CASE?fbclid=IwAR1OZpJ3wqiMe-F6tx0VoBwm7FLmAdZv8Q5NfGXoUI8-z2vYag-gJOeaLOM
- (4) CENIA, česká informační agentura životního prostředí., 2020. *Statistická ročenka životního prostředí České republiky* [online]. [cit. 2020-11-29]. ISBN 978-80-87770-81-8. Dostupné z: https://www.cenia.cz/wp-content/uploads/2020/01/Statisticka_Rocenka_ZP_CR-2018.pdf
- (5) CENIA., 2021. *Rozdíly mezi ISO 14001 a EMAS* [online]. [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: https://emaseu.cz/sites/default/files/public-pages-content/rozdiily_ISO_EMAS_v3.pdf
- (6) CENTRUM DOPRAVNÍHO VÝZKUMU., 2018 *Měření kvality ovzduší v lokalitách Česká a Kuřim* [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=388153&TypeID=61>
- (7) CRETI, Anna a kol., 2017. *Multiple bubbles in the European Union Emission Trading Scheme* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/316533053_Multiple_bubbles_in_the_European_Union_Emission_Trading_Scheme
- (8) CZSO., 2016. *Geografická mapa SO ORP Kuřim* [online]. [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11280/44647371/Kurim.png/d0b3300b-07ab-428e-8358-9649396a30a5?version=1.1&t=1493788058581>
- (9) CZSO., 2020. *Počet obyvatel v obcích České republiky* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/121739326/1300722003.pdf/f9160497-cec0-4750-a293-77ef7bce1092?version=1.1>
- (10) DONG, Yan a kol., 2017. *Indicators for Environmental Sustainability* [online]. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212827116313336>
- (11) EUROPEAN COMMISSION. *LIFE - Environment sub-programme* [online]. 2021 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/easme/en/section/life/life-environment-sub-programme>

- (12) EUROPEAN COMMISSION., 2019. *The LIFE Programme* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/environment/archives/life/about/index.htm#life2014>
- (13) GORDIC., 2020 *Rozklikávací rozpočet Město Kuřim* [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <http://radnice.kurim.cz:8081/greportviewer/>
- (14) GORDIC., 2021 a. *Rozklikávací rozpočet Město Boskovice* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <http://rozpocet.boskovice.cz/greportviewer/>
- (15) GORDIC., 2021 b. *Rozklikávací rozpočet Město Turnov* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <http://rozpocet.turnov.cz:5656/Gordic/Ginis/Ws/greportviewer/>
- (16) HÁJEK, Miroslav. *Financování ochrany životního prostředí*. Presentation presented online at: [online kurz Ekonomika životního prostředí, 13.10.2020]
- (17) HÁJEK, Miroslav., 2000. *Efektivnost výdajů z veřejných rozpočtů na ochranu životního prostředí* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/47064002_Efektivnost_vydaju_z_veřejnych_rozpoctu_na_ochranu_zivotního_prostředí
- (18) HÁJEK, Miroslav., 2000. *Efektivnost výdajů z veřejných rozpočtů na ochranu životního prostředí* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/47064002_Efektivnost_vydaju_z_veřejnych_rozpoctu_na_ochranu_zivotního_prostředí
- (19) HÁJEK, Miroslav., 2000. *Efektivnost výdajů z veřejných rozpočtů na ochranu životního prostředí* [online]. 2000 [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/47064002_Efektivnost_vydaju_z_veřejnych_rozpoctu_na_ochranu_zivotního_prostředí
- (20) IANOS, Ioan a kol., 2009. *RESPECT FOR ENVIRONMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.594.6621&rep=rep1&type=pdf>
- (21) JÁČOVÁ, Helena a kol., 2015. *THE ANALYSIS OF SELECTED RESOURCE MANAGEMENT TOOLS USED IN THE CZECH REPUBLIC* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://www.witpress.com/Secure/ejournals/papers/SDP100505f.pdf>
- (22) JARSKÝ, Vilém. *Bakalářská práce - Michal Dvořáček* [elektronická pošta]. Message to: XDVOM031@studenti.czu.cz, 5.3.2021 [cit. 2021-03-06]. Osobní komunikace.
- (23) KRIŽANIČ, France., 2019. *THE INFLUENCE OF ECOLOGICAL TAXES ON THE EXPOSURE OF WASTE AND CO2 EMISSIONS IN A SELECTED GROUP OF EU COUNTRIES* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: <http://www.jofcp.org/assets/jcp/JCP-July-2019.pdf#page=38>

- (24) Město Turnov., 2021. *Statistické údaje a čísla o Turnovu* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: https://www.turnov.cz/cs/mesto/turnov-srdce-ceskeho-raje/?fbclid=IwAR2Trt-trSM6g7d3BZwYa3KgPYSeFY5g4z34NsV6wTtjo_ANMxMp46akc2Q
- (25) MIKROREGION KUŘIMSKO., 2021. *Vítejte v regionu Kuřimka* [online]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z: <http://www.kurimsko.eu/>
- (26) MMR., 2007. *Cestovní ruch a udržitelný rozvoj* [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/b973337b-cccc-42a3-9d19-2b23356dcff2/GetFile15_1.pdf?fbclid=IwAR1BMJkfwxH7NYJITrkQ49EXXslUKqOqFRljitH7-IusRkw2oxEyPp3RAFY
- (27) MORELLI, John., 2011. Environmental Sustainability: A Definition for Environmental Professionals. *Journal of Environmental Sustainability* [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <http://scholarworks.rit.edu/jes/vol1/iss1/2/>
- (28) MVČR., 2015. *Metodický materiál odboru veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra: K obecně závazné vyhlášce o místním poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/odk2/soubor/mm-28-4-g-stanovisko-pdf.aspx>
- (29) MŽP., 2020 d. *Vypouštění odpadních vod do vod podzemních* [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/vypousteni_odpadnich_vod_do_vod_podzemnich
- (30) MŽP., 2020 e. *Metodický pokyn odboru ochrany vod Ministerstva životního prostředí k vypouštění odpadních vod do vod podzemních* [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/vypusteni_odpadnich_vod_pokyn
- (31) MŽP., 2021. *Národní program Životní prostředí* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/narodni_program_zivotni_prostredi
- (32) OECD., 2017. *Policy Instruments for the Environment* [online]. [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: http://www.oecd.org/environment/tools-evaluation/PINE_database_brochure.pdf
- (33) OSOUC, Marek., 2018. *Tisíce aut dusí Kuřim, řešení není* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://www.cdv.cz/file/media-tisice-aut-dusi-kurim-reseni-?fbclid=IwAR3gz9JvfS-dgrNmGJMj2AamHrJz3M7YVE_t0kpd7Xob0NIMTGd4pPs-Wkc
- (34) POHLMANN, Markus., 2010. *The European Union Emissions Trading Scheme* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/287371783_The_European_Union_Emissions_Trading_Scheme
- (35) REMTOVÁ, Květoslava., 2009. *Výkladový slovník základních pojmů z oblasti udržitelného rozvoje* [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: http://www.nuov.cz/uploads/OZE/Slovník_MZP.pdf

- (36) SDRUŽENÍ MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV ČESKÉ REPUBLIKY., 2021. *Rukověť starosty: Přenesená působnost obce* [online]. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <http://www.rokvobci.cz/rukovet-starosty/detail/34--prenesena-pusobnost-obce/>
- (37) SEJKORA, František., 2018. *ANALYSIS OF IMPACT OF REGISTRATION FEE IN THE CZECH REPUBLIC* [online]. [cit. 2021-03-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/325423275_Analysis_of_impact_of_registration_fee_in_the_Czech_republic
- (38) SFŽP., 2019. *Základní informace pro poplatníky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových* [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: https://www.sfzp.cz/wp-content/uploads/2019/07/190502_vn%C4%9Bj%C5%A1%C3%AD-metodika-OV.pdf
- (39) SFŽP., 2021 a. *Národní program Životní prostředí* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/narodni-program-zivotni-prostredi/>
- (40) SLÁBOVÁ, Markéta., 2006. *Ochrana a tvorba životního prostředí* [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <http://pece.zf.jcu.cz/studijni-materialy/Skripta.pdf>
- (41) SORDO, Fabiano., 2020. *Deposit-Refund System: Save Money, Reduce Waste and Save the Planet* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://ecobnb.com/blog/2020/03/deposit-refund-system/>
- (42) Soukupová a kol., 2011. *EKONOMIKA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ* [online]. [cit. 2020-11-28]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/econ/podzim2011/MKV_EKZP/um/Ekonomika_ZP.pdf?fbclid=IwAR2A2P4ENSuPpgggcP31Dykm6XqHHnGTagSry9Y0epkwluLI81YzwId7woU
- (43) ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra a kol., 2012. *Metodika sledování udržitelného rozvoje pro města a obce* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/269222017_Metodika_sledovani_udrzitelneho_rozvoje_pro_mesta_a_obce
- (44) ŠIMÍČKOVÁ, Marcella. *Modul 8: Environmentální ekonomie a environmentální politika* [online]. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://www.hgf.vsb.cz/export/sites/hgf/546/.content/galerie-souboru/Studijni-materialy/EV-modul8.pdf>
- (45) TRIADA., 2021. *Obce a životní prostředí: Kompetence obce v oblasti ochrany životního prostředí* [online]. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=502>
- (46) URBANISTICKÉ STŘEDISKO BRNO., 2016 *ÚPLNÁ AKTUALIZACE ÚZEMNĚ ANALYTICKÝCH PODKLADŮ ORP KURÍM* [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: <https://www.kurim.cz/filemanager/files/282209.pdf>

- (47) WALLS, Margaret., 2013. *Deposit-Refund Systems in Practice and Theory* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/228203610_Deposit-Refund_Systems_in_Practice_and_Theory
- (48) MŽP., 2020 a. *Udržitelný rozvoj* [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj
- (49) MMR., 2020. *Finanční podpora* [online]. [cit. 2020-12-03]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/f/financni-podpora>
- (50) KAGAN, Julia., 2020. *Tax Relief* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/t/tax-relief.asp>
- (51) MŽP., 2020 b. *Obaly* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/obaly>
- (52) MŽP., 2020 c. *Elektrozařízení* [online]. [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/elektrozariadeni>
- (53) NAIC., 2020. *ENVIRONMENTAL INSURANCE* [online]. [cit. 2020-12-06]. Dostupné z: https://content.naic.org/cipr_topics/topic_environmental_insurance.htm
- (54) Portál POHODA., 2012. *Ekologické daně* [online]. [cit. 2020-12-06]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/dane-ucetnictvi-mzdy/ostatni-dane/ekologicke-dane/ekologiccka-dan/>
- (55) ČIŽP., 2014. *Ochrana vod* [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/Ochrana-vod>
- (56) LESNÍZÁKON.CZ., 2020. *§ 1 Účel zákona* [online]. [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: <http://lesnizakon.cz/1-ucel-zakona.html>
- (57) MPO., 2008. *Ovzduší* [online]. [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/prumysl/prumysl-a-zivotni-prostredi/ovzdusi--28498/>
- (58) MŽP., 2020 f. *Ochrana půdy* [online]. [cit. 2020-12-13]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ochrana_pudy
- (59) EUROPEAN COMMISSION. *LIFE programme* [online]. 2021 [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/easme/en/life>
- (60) EUROPEAN COMMISSION., 2021. *WHAT IS EMAS?* [online]. [cit. 2021-02-03]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm
- (61) AOPK., 2021 a. *Program péče o krajinu* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-programy/program-pece-o-krajinu/>
- (62) MŽP., 2021 a. *Nová zelená úsporám* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/nova_zelena_usporam
- (63) MŽP., 2021 b. *OPŽP 2014–2020* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/opzp_2014_2020
- (64) OPŽP., 2021. *O programu* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://www.opzp.cz/o-programu/>

- (65) SFŽP., 2021 b. *Nová zelená úsporám* [online]. [cit. 2021-02-04]. Dostupné z:
<https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/nova-zelena-usporam/>
- (66) WANET., 2021. *HISTORIE OBCE KUŘIM* [online]. [cit. 2021-02-09]. Dostupné z:
<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/8160/kurim/historie/>
- (67) MAPY.CZ., 2021. *Kuřim* [online]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z:
<https://mapy.cz/zakladni?x=16.5243468&y=49.2994964&z=13&source=muni&id=5772>
- (68) MĚSTO KUŘIM., 2021. *Městský úřad* [online]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z:
<https://www.kurim.cz/cs/mestsky-urad-1/>
- (69) WANET., 2021. *POČET OBYVATEL OBCE KUŘIM* [online]. [cit. 2021-02-10]. Dostupné z:
<https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/8160/kurim/pocet-obyvatel/>
- (70) MĚSTO KUŘIM., 2021 *Hospodaření města* [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z:
<https://www.kurim.cz/cs/samosprava/hospodareni-mesta/>
- (71) Město Boskovice., 2019. [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z:
<https://www.boskovice.cz/poplatek-za-svoz-odpadu-na-rok-2020/d-38052>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Pilíře udržitelného rozvoje.....	17
Obrázek 2: Vývoj výše výnosu z poplatku za odběr podzemní vody v letech 2011-2018.....	28
Obrázek 3: Grafické znázornění výnosů odvodů a poplatků za odnětí půdy – členění podle příjemců, 2011-2018	32
Obrázek 4: Výše daňových výnosů v letech 2011-2018	36
Obrázek 5: Mapové zobrazení Kuřimi	48
Obrázek 6: Správní obvod obce s rozšířenou působností Kuřim	49
Obrázek 7: Veřejné výdaje na ochranu životního prostředí	59
Obrázek 8: Výdaje na ochranu životního prostředí z rozpočtu města Kuřim	61
Obrázek 9: Výdaje na ochranu životního prostředí z rozpočtu města Boskovice.....	61
Obrázek 10: Výdaje na ochranu životního prostředí z rozpočtu města Turnov.....	62

Seznam tabulek

Tabulka 1: Klasifikace ekonomických nástroje podle OECD	22
Tabulka 2: Výnos z poplatku za odebrané množství podzemní vody v letech 2011–2018 (tis. Kč).....	28
Tabulka 3: Výnos z poplatku za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních v letech 2011-2018 (tis. Kč)	29
Tabulka 4: Výnos z poplatku za povolené vypouštění odpadních vod do vod podzemních v letech 2011-2018 (tis. Kč)	30
Tabulka 5: Výnosy odvodů a poplatků za odnětí půdy – členění podle příjemců, 2011–2018 (mil. Kč)	32
Tabulka 6: Výnos z poplatku za komunální odpad, 2011–2018 (mil. Kč)	34

Tabulka 7: Výnos z poplatku za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů v letech 2011-2018 (mil. Kč)	35
Tabulka 8: Výše daňových výnosů v letech 2011-2018 (mil. Kč).....	36
Tabulka 9: 7 základních oblastí programu NPŽP	39
Tabulka 10: Směry podpory programu NZÚ	40
Tabulka 11: Rozdělení programu Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny	41
Tabulka 12: Prioritní osy v OPŽP 2014-2020	43
Tabulka 13: Příjmy a výdaje města Kuřim v letech 2015–2020 (v tis. Kč).....	52
Tabulka 14: Příjmy města Kuřim související s životním prostředím v letech 2015-2020 (v tis. Kč).....	54
Tabulka 15: Výdaje města Kuřim související s životním prostředím na základě rozdělení dle rozpočtové skladby veřejných výdajů v letech 2015-2020 (v tis. Kč).	55
Tabulka 16: Porovnání příjmů mezi městy Kuřim, Boskovice a Turnov (v tis. Kč)	58
Tabulka 17: Porovnání výdajů mezi městy Kuřim, Boskovice a Turnov (v tis. Kč)	60